

FOR REFERENCE

JOT 6-24-83 10:10 AM

THE ANALYSIS OF TURKISH PASSIVES
IN DISCOURSE

by

Muazzez Tarzi

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Arts in Linguistics

Bogazici University Library

39001100375024

14

Boğaziçi University

June, 1983

ACKNOWLEDGEMENTS

I would like to express my thanks to Professor Hikmet Sebüktekin for his assistance in my work and to Dr. Ayhan Koç who very kindly agreed to help me and gave me valuable advice in the course of my study. I am particularly indebted to Dr. Eser Taylan who supervised the writing of my thesis spending a great deal of her time in giving assistance. I also wish to express my deepest appreciations for the invaluable advice and support which she gave me throughout my study.

TABLE OF CONTENTS

	<u>PAGE</u>
INTRODUCTION	1
I. THE PASSIVE STRUCTURE	3
The Purpose of the Passive, -----	3
Topic in Passives -----	5
The Structure of The Passives -----	7
Turkish Passive Construction -----	8
Types of Passives -----	11
Transitivity and Intransitivity in Passives --	13
Agent Phrase -----	15
Reflexive and the "Middle Passive" -----	17
Restrictions in the Passives -----	20
FOOTNOTES	24
II. DISCOURSE ANALYSIS	25
Conversational Analysis in Discourse -----	31
Topic -----	36
III. DATA ANALYSIS	39
Table 1 -----	40
Data I Analysis -----	41
Data II Analysis -----	48
Data III Analysis -----	58
FOOTNOTES	64
IV. CONCLUSION	65
APPENDIX	69
BIBLIOGRAPHY	114

INTRODUCTION

Traditionally, in studying a grammatical structure of a language, the morphological and syntactic rules are analysed in isolated clauses or sentences without considering them in a contextual unity, and as a result certain linguistic aspects remain unexplored. Discourse analysis brings a new dimension to the study of linguistic structures where analysis is made above the sentence level and hence the function of such structures in the language are considered to be of primary importance.

This study of the Turkish passive construction is an attempt to give an overall view of the types of passives present in the language, their usage in grammar, their semantic implications and some restrictions placed on them. The study of passives in discourse is expected to point out some of the reasons of its use in Turkish that are not revealed in a purely grammatical analysis.

In my study, I will first present a general view of the Turkish passive structure in the syntactic and, to some extent, semantic level. Then I will consider the nature and function

of discourse and examine the structure of conversational analysis. Finally, I will analyse the Turkish passive construction in recorded conversations and in newspaper articles to make a comparison between spoken discourse and written text. My data consists of recordings of an unplanned informal conversation, a more planned conversation recorded from a TV program and samples of newspaper articles and editorials.

In everyday conversation which is an example of unplanned speech, the majority of the speakers' utterances are in the active voice, passives are rarely used. One of the purposes of this study is to explore the reasons for the infrequent use of passives in spoken discourse and compare it with written text to observe if the frequency of occurrence of passives are different in written texts. Another purpose is to investigate the functional and pragmatic uses of passives in discourse.

The communicative aims of language determined by speakers' interaction forms an important part of discourse and thus the assumption can be made that the functional and pragmatic implications of certain linguistic structures, such as passives, will come out more clearly in discourse analysis. This study is therefore an attempt to bring out some the situational and pragmatic factors of the Turkish passive construction that may be overlooked in grammatical analysis.

CHAPTER ONE

THE PASSIVE STRUCTURE

The Purpose of the Passive.

"In general, we can say that a person uses the passive when he does not consider the agent especially important and does not wish to call attention to the agent" (Using English: Your Second Language p.58, cited in Forum).

"...when the logical object of the verb and what happens to it are the center of focus of attention, a passive will be used to describe the logical object and what happens to it."

(SPEAQ Journal 3:3-4, 102, cited in Forum).

The above remarks are among some of the claims made about the use of the passive in the last few years. Students learning English as a foreign language have been told that the passive "highlights an action and the receiver of the action, diverting attention from the action's agent. (Forum Vol. 21 1983, p.10). Virginia French Allen, in her article called "The Purpose of the Passive" questions the accuracy of the above statement. In the examples given from newspapers, she questions the importance of subject and objects of the passive

sentences: "The mayor called the remark 'an insensitive colloquialism'--the kind of remark that might have been used 20 years ago by some racists and some who might not be". She asks whether the passive is used because the speaker does not want to call attention to those using the "insensitive colloquialism" or for some other reasons. In another example, "She was attended by her sister-in-law, Mrs. Jeffrey Bauer, who wore an empire gown of cranberry jersey and carried chrysanthemums, carnations and snapdragons.", Allen points out that the passive is used because there is too much information about the agent of this action to be stuffed into subject position. She states that "when the agent is put into a by phrase...the subject can be closely followed by a predicate verb (She was attended)". It is clear that the "sister-in-law" is the center of interest here and putting her into a by phrase does not make her less important.

The message Allen tries to give is that one should not think that passive sentences should be preferred to active sentences or vice versa. The passive construction is used for a number of reasons such as inserting a large amount of information after the agent as in the above case, or the writer may want to delay the stating of the agent to create suspense, or he may want to draw attention to the agent because of a pitch change and strong stress at the end of the sentence.

Halliday (1964) points out that in the use of the by phrase (or agent phrase), the agent can be treated as new information

by placing it at the end of the clause as in "the ball was hit by the boy" or totally omitting the agent as in "the ball was hit" where "hit" is the new information.

In certain cases, the passive construction is used for reporting an event in order to sound objective. Grimes (1975 p.98) gives an example of an experiment report of physical sciences which shows that the writer is trying to evade the responsibility of the work:

"The apparatus was mounted and the observation begun. The dials were read every hour. The process was interrupted briefly because an important connection was broken. After the results were tabulated, it was concluded that the Heatherington-Smedley hypothesis was capable of being modified as had been suggested by this investigator. The tabulation is given in Appendix B for verification by the reader"

This is a stylistic convention used in scientific reports, such frequency of passives is not likely to be found in other instances in English. Passive-like construction without an agent phrase are more likely to be used as "suppose the box is never found" "the cargo was shipped by air" where the underlying agent is "people", but it is unnecessary to say "suppose the box is never found by people" since it is understood from the context.

Topic In Passives.

In grammar, noun and verb are distinguished as subject and predicate parts of a sentence respectively. Sapir (1921) has

stated that there must be something to talk about and something must be said about this subject of discourse. Subject is the person or thing about which something is said and the predicate is the statement made about that person or thing.

In the sentence level, topic is distinguished from subject because they do not always correspond with one another. There have been controversies among linguists in defining subject and topic. In grammar, the view was held that a noun is used as the surface subject in a syntactic framework. Chafe (1976 p.51) does not accept this view and states that a cognitive value must be given to subject and declares that subject is what we talk about, it is a starting point of a sentence or an utterance. Topic, according to him, is the "part of the sentence which constitutes what the speaker is talking about". It is the "frame within which the sentence holds". Chafe regards subject and topic in close relation with one another. He states that when a speaker starts a sentence, there are two choices he must make: choosing a case frame for the sentence, and choosing a noun included in the frame as the subject of the sentence. Usually the choice of one determines the choice of the other. When a passive sentence is used "the food was cooked", the speaker has chosen the subject of the passive sentence (which would be object in the active version "someone cooked the food") as the topic. The interest is on "food" and not on the person who has cooked it.

In an exchange of utterance in a conversation, the speakers

focus on the same topic to produce coherent discourse. In the exchange

A. What did the rain do?

B. The crops were destroyed by the rain.

B distorts the focus of A's utterance by shifting the topic from "rain" to "crops" in his passive use.

The Structure of the Passive.

The passive is formed by reversing the subject and object. Passives are usually used in truncated (agentless) form where the subject of the active sentence is not expressed in the passive sentence. In traditional grammar, the active form was taken as the basic structure and the passive as derived from the active. The passive was treated as another way of expressing a sentence in the active. Now, the synonymy of the active and passive sentences is being questioned. Just as the passive is explained in terms of its syntactic structure the semantic implications have also to be taken into consideration.

Johnson-Laird (1968 cited in Çağlar p.26) in his analysis of meaning in active and passive constructions has come up with sentences like:

All philosophers have read some books

Some books have been read by all philosophers

In the active sentence some is interpreted as some books or

other whereas in the passive sentence some means some particular books. This shows that the passive version of all sentences cannot be semantically the same as the active.

Turkish Passive Construction. (morph)

In Turkish, the passive is formed as the direct object of the active sentence in the accusative or other cases becomes the subject of the passive sentence. The passive suffix -IL is attached to verb bases that do not end in /l/ or /n/. The passive suffix -IN is attached to verbs that end in /l/ or /n/ or a vowel: "gör-" 'see', "görül" 'be seen'; "çal-" 'steal' "çalın" 'be stolen'; "kapa" 'close' "kapan" 'be closed'.

In the morphological ordering, the passive suffix precedes the negative, participle, tense and personal suffixes and follows the causative suffix:

<u>Verb base</u>	<u>Causative Suffix</u>	<u>Passive Suffix</u>	<u>Negative Suffix</u>	<u>Participle Suffix</u>	<u>Tense Suffix</u>	<u>Personal Suffix</u>
Bak-	-DIR-	-IL-	-ME-	-IR-	-DI-	-M-
		-IN-		-IYOR-	-SE-	-SIN-
		-N-		-MELİ-		etc.
				-YECEK-		
				-MIŞ-		

In Turkish, the passive is considered as a part of the voice category. The term voice was first used by Roman grammarians

meaning "sound" produced by the vibration of vocal cords. Later, it came to mean "form" of a word, distinguishing it from its "meaning". In traditional grammar, voice refers to the "active" and "passive" forms of verbs. Certain forms of suffixes other than the passive suffix -IL also fall under the voice category in Turkish: the reflexive -IN, the reciprocal -İS the causative -DIR with alternate forms of [-ir, -it, -t, -er, -ert] (Sebüktekin 1971 pp.80-83). In the study of voice, a third category, the "middle" is also introduced as an intermediate form of the active and passive. The active in traditional grammar is the state of "being acted upon" and passive is the state of "suffering the effects of the action". The middle implies that the action of the verb is received by the subject and that the agent is inherently present in the process of the action of the verb. It also shows some reflexivity. An example would be "araba yolda bozuldu" 'the car broke down on the way'.

The study of passives requires the study of the semantic make up of a sentence in order to distinguish the different types of passives present in the language. The passive voice as a grammatical form is a property of verbs and the different functions of the passive differ depending on the type of verbs. According to Chafe, a verb is either a state or non-state verb. A non-state verb is either an action, process or action-process verb. Thus there are basically four types of verbs:

State verbs show the state that the subject is in; there is no action involved:

1. Çocuk hasta(dır)

'the child is ill'

2. Radyo bozuk(tur)

'the radio is broken'

Non-state verbs show a "happening", an event that takes place:

Process verbs show a change of state or condition:

3. Çimenler yeşeriyor

'the grass is turning green'

4. Cam kırıldı

'the glass broke'

5. Yemek pişti

'the food is cooked'

Action verbs express an activity, there is action involved:

6. Çocuklar koştu

'the children ran'

7. Kızlar yüzüyor

'the girls are swimming'

Action-process verbs express an action and a process

simultaneously:

8. Ayşe yemek pişirdi

'Ayşe cooked the food'

9. Kadın evi temizledi

'the woman cleaned the house'

Types of Passives.

Passives in the adjectival form are derived from inherently action-process verbs such as kır-, boz-, yor- with the addition of the passive suffix -IL: kırıl-, bozul-, yorul-. These verbs have a notion of reflexivity and do not take an agent: (the passives are underlined)

10. Vazo yere düşüp kırıldı

'The vase fell on the floor and broke'¹

11. Araba yolda bozuldu

'The car broke down on the way'

12. Ali koşmaktan yoruldu

'Ali got tired of running'

Passive forms of verbs to which participle suffixes are attached are also used in the adjectival form: "gidilecek yer" 'the place to be gone to', "güvenilir kaynak" 'reliable source', or with the agentive suffix -(Y)EN: "satılan kitap" 'the book which is sold', "yapılan iş" 'the work which is done'.

Another type is the impersonal passives. The impersonal passive is used when one wants to sound objective or when emphasis is not laid on the agent. Here are some examples:

13. Kitaplar yeni yapılan kütüphaneye taşınacak

'The books will be carried to the newly built library'

14. Dışarı çıkmak için soldaki kapı kullanılır

'Use the door on the left for exit'

15. Buraya girilmez

'No entrance'

16. Sigara içilmez

'No Smoking'

17. Şöförle konusulmaz

'Do not talk with the driver'

Sentences 15-17 have an underlying imperative meaning, the sentences actually mean "buraya girmeyiniz" 'do not enter here', "sigara içmeyiniz" 'do not smoke', "şöförle konuşmayınız" 'do not talk with the driver'.

Impersonal passives are widely used in public announcements in order to give a formal touch:

18. Tezgahtar aranıyor

'Shop assistant (is) needed'

19. İngilizce konusulur

'English (is) spoken'

20. Anahtar yapılır

'Keys (are) made'

An agent phrase "tarafından" 'by' can be used with some of these verbs:

21. Üniversite mezunu tarafından matematik dersi verilir.

'Math lessons are given by college graduate'

22. Tanınmış bir firma tarafından eleman aranıyor.

'Personnel needed by a well-known firm'.

Transitivity and Intransitivity in Passives

Verbs that take an object are called transitive verbs and those that do not take an object are intransitive verbs. The use of passives is not restricted to only transitive verbs in Turkish, certain intransitive verbs can take a passive. These are usually action verbs: (In 23-36, the active versions of passive sentences are given for the sake of convenience in discussing agent phrases in the next part).

23 a. Hep beraber pikniğe gidildi.

'We went to the picnic altogether'

b. Biz hep beraber pikniğe gittik.

'We went to the picnic altogether'²

24 a. Saat sekizde eve gelinecek

'One will come home at eight O'Clock'

b. Çocuklar saat sekizde eve gelecek

'The children will come home at eight O'Clock'

25 a. Burada durulmaz

'Do not stop here'

b. İnsanlar burada durmaz

'People do not stop here'

26 a. Bu yataktan kolayca düşülür

'One falls easily out of this bed'

b. İnsan bu yataktan kolayca düşer

'One falls easily out of this bed'

27 a. Bu gece erken yatılacak

'We will go to bed early tonight'

b. Çocuklar bu gece erken yatacak

'The children will go to bed early tonight'

28 a. Bu kadar sığ yerde batılır mı?

'Can one sink in such a shallow place?

b. İnsan bu kadar sığ yerde batar mı?

'Can one sink in such a shallow place?

However, intransitive process verbs such as

29. Bit- 'finish' *bitil 'be finished'

30. Piş- 'cook' *pişil 'be cooked'

31. Eri- 'melt' *erin 'be melted'

32. Büyü- 'grow' *büyün 'be grown'

cannot take the passive suffix³. These verbs can only take a passive when they become transitive verbs with the addition of the causative suffix -DIR:

33 a. İşler çabucak bitirildi

'The work was finished quickly'

b. İşçiler işleri çabucak bitirdi.

'The workers finished the work quickly'

34 a. Bugün pilav pişirildi

'rice was cooked today'

b. Annem bugün pilav pişirdi

'My mother cooked rice today'

35 a. Buzlar eritildi

'The ice was melted'

b. Çocuklar buzları eritti

'The children melted the ice'

36 a. Bu resim büyütülmeli

'This picture must be enlarged'

b. Fotoğrafçı bu resmi biraz büyütmeli

'The photographer must enlarge this picture

With the addition of the causative suffix, these verbs become action-process verbs as well as transitive verbs.

Agent Phrase.

(Tarafından)

The use of the agent phrase in Turkish passive structures is rather restricted. It is used when the object in the active sentence is present in the passive sentence as the subject. In sentences 23-28 above, the passive sentences do not have an overt subject due to the intransitivity of the verbs and therefore an agent phrase is not used, "Hep beraber (*bizim tarafımızdan) pikniğe gidildi", "Saat sekizde (*çocuklar tarafından) eve gelinecek" etc.

An agent phrase on the other hand, is acceptable in sentences 34-36 "İşler (işçiler tarafından) çabucak bitirildi" "Buzlar (çocuklar tarafından) çabucak eritildi" etc. The subject in these sentences is overtly expressed (işler, buzlar) which makes the presence of agent phrases semantically possible as well.

The passive of "Ahmet pencereyi açtı" 'Ahmet opened the window' can be expressed with an agent phrase.

37. Pencere Ahmet tarafından açıldı

'The window was opened by Ahmet'

since the object in the active sentence "pencere" becomes the subject in the passive, but the passive of "Ahmet çocuğa vurdu" 'Ahmet hit the child' when used with an agent phrase

38. Çocuğa Ahmet tarafından vuruldu

'The child was hit by Ahmet'

sounds awkward if not totally unacceptable because there is no accusative direct object here, the dative form "çocuğa" in the active sentence is not the subject of the passive sentence.

The sentence "Ayşe çiçeği masaya koydu" 'Ayşe put the flowers on the table' can be passivized as

39. Çiçek masaya Ayşe tarafından kondu

'The flowers were put on the table by Ayşe'

where "çiçek" the direct object of the active sentence and the subject of the passive sentence, and "masaya" in the dative does not effect the existence of the agent phrase.

The verb "yaşamak" 'to live' can be used both as an intransitive verb and a transitive verb. In the sentence "İnsanlar burada rahat yaşar" 'People live comfortably here' it is taken as an intransitive verb, its passive version can only be "bu-

rada rahat yaşanır" 'one lives comfortably here' and not

40 *Burada insanlar tarafından rahat yaşanır

'One lives comfortably here by people'

In the transitive version, an agent phrase can be used

41. İnsanlar burada rahat bir hayat yaşar

'People live a comfortable life here

42. Burada insanlar tarafından rahat bir hayat yaşanır

'A comfortable life is lived by people here'

because the verb takes an object "hayat" in this case:

Reflexives and the "Middle Passive".

The middle passive has more or less a reflexive rather than a regular passive meaning. In a reflexive construction, the subject and the object refer to the same person, the action of the verb reflects on the subject, as in "Yıkan-", 'wash oneself take a bath' "giyin-" 'dress oneself, get dressed' where the reflexive suffix -İN is attached to the verbs. Verbs like "kat" 'add' "sık" 'annoy' "üz" 'worry' become process verbs by the addition of the passive suffix -İL: "katıl" 'join', "sıkıl" 'be bored' "üzül" 'be worried' and obtain a passive meaning (These verbs are not formed by the regular reflexive suffix -İN, *katın, *sıkın, *üzün.)

43. Ahmet bunun için çok üzüldü.

'Ahmet was very sorry about this'

44. Düşman geri çekildi

'The enemy withdrew'

45. Ali orduya katıldı

'Ali joined the army'

46. Kampta çok sıkıldık

'We were very bored in the camp'

Some sentences like (43) and (44) can be written in the active form using the reflexive pronoun "kendi" 'himself':

47. Ahmet bunun için kendini çok üzdü

'Ahmet worried himself very much for this'

48. Düşman kendini geri çekti

'The enemy withdrew itself'

Sometimes the middle passive can be used with a passive meaning. The context clarifies the middle or the passives meaning of the verbs in such cases:

49. Liralar serpildiği, tabancalar boşaltılıp kamalar çekildiği, kanlar döküldüğü de olurdu (Çağlar 1977 p.114).

'There were times when liras were scattered, pistols were emptied, daggers were drawn and blood was shed.'

The difference between a regular passive and the middle passive can also be drawn from the context of the sentence. The verb "çekildiği" in (49) is the passive form of the verb "çekmek" (kama çekmek) whereas "çekildi" in (44) is a middle passive because it shows a reflexive meaning. Similarly the verb "gömülmek" can be used both as a passive and middle:

50. Şehir birden karanlığa gömüldü. (Middle)

'The city was suddenly cloaked in darkness'

51. Ahmet bey Karacaahmet mezarlığına gömüldü. (Passive)

'Ahmet bey was buried in Karacaahmet graveyard'

Other examples are:

52. Sanatçının ünü bütün dünyaya yayıldı. (Passive)

'The artist's fame spread all over the world'

53. Ayşe koltuğa sereserpe yayıldı (Middle)

'Ayşe lay comfortably on the couch'

54. Ormandaki bütün ağaçlar kesildi (Passive)

'All the trees were cut in the forest'

55. Uzun süre dışarıda kalan süt kesildi (Middle)

'The milk that stayed out for a long time got curdled'

Passives with the middle meaning formed by -IL are usually process verbs, but they can sometimes show action: "atıl" 'throw oneself forward', "sarıl" 'embrace' "katıl" 'join' etc.

56. Delikanlı birden ileriye atıldı

'The lad suddenly threw himself forward'

57. Çocuk annesine sarıldı

'The child embraced her mother'

58. Herkes odasına çekildi

'Everybody retired to their rooms'

Restrictions on the Passive.

Not all active sentences can be changed into passive. The passivizability depends on the type of verb as well as the overall semantic interpretation of the sentence. As stated earlier, intransitive process verbs as in (29-32) are not passivized without the addition of the causative suffix -DIR, and similarly process verbs like "dol" 'be filled' and "dog" 'be born' are not passivized since they show a change of state or condition where the subject specifies the thing that undergoes a change of state or condition. When the causative suffix is attached to "dol", "doldur" it can take the passive suffix, "doldurul". The verb "dog" however, has to be first transitivized as "dogur" 'bear' which is an action-process verb "kadın çocuk doğurdu" 'the woman bore a child' and the causative suffix attached "doğurt" 'make one bear' in order to take the passive suffix "doğurtul", "kadın doğurtuldu" 'the woman was made to bear'.

Another restriction is in agent phrases. Action-process verbs like "vur"⁵ 'shoot' "döv" 'hit' "yık" 'wash' cannot take an agent phrase in the passive sentence in the cases below although the object is present in the active:

59. Ahmet kendini vurdu
'Ahmet shot himself'
60. Ahmet oğlunu dövdü
'Ahmet hit his son'

61. Ayşe ellerini yıkadı
'Ayşe washed her hands'
62. *Kendi (Ahmet tarafından) vuruldu
'Himself was shot (by Ahmet)'
63. *Oğlu (Ahmet tarafından) dövüldü
'His son was hit (by Ahmet)'
64. *Elleri (Ayşe tarafından) yıkandı
'Her hands were washed (by Ayşe)'

In (59), the subject and object are coreferential, the reference of the direct object and the subject are dependent on each other. In (63) and (64) the subject of the passive sentences are in the possessive form "oğlu" and "elleri", they can be interpreted as referring to someone other than Ahmet or Ayşe respectively,

65. (Mehmedin) oğlu (Ahmet tarafından) dövüldü.
'Mehmet's son was hit (by Ahmet)'
66. (Çocuğun) elleri (Ayşe tarafından) yıkandı.
'The child's hands were washed (by Ayşe)'

In cases where the subject of a sentence is the instrument causing the object to undergo a certain experience, passivization does not apply:

67. Gürültü adamı uyandırdı
'The noise wakened the man'
68. *Adam (gürültü tarafından) uyandırıldı
'The man was wakened by the noise'

69. Film çocukları eğlendirdi

'The film entertained the children'

70. *Çocuklar film tarafından eğlendirildi

'The children were entertained by the film'

71. İşler Ayşe'yi çok yoruyor

'The work tires Ayşe'

72. *Ayşe işler tarafından yoruluyor⁶

'Ayşe gets tired by the work'

A passive sentence can take an agent phrase only when the noun in the agent phrase is animate. The nouns are inanimate in the above cases and therefore can not take an agent phrase.

In Turkish, only the direct object can be the subject of the passive structure as opposed to English where both direct and indirect object may be the subject of the sentence:

73. Ayşe gave a present to Ahmet

74. Ayşe gave Ahmet a present

75. Ahmet was given a present (Indirect object)

76. A present was given to Ahmet (Direct object)

77. Ayşe Ahmede hediye verdi

78. Hediye Ahmede verildi (Direct object)

79. *Ahmet hediye verildi (Indirect object)

Certain verb forms that have bound objects such as "dikiş dikmek" 'to sew' "yazı yazmak" 'to write' "yemek yemek" 'to eat' occur in impersonal passive construction as the object

completes the meaning of the verb. They cannot occur in personal passive construction (passive with an agent phrase):

80. Ayşe bütün gün dikiş dikti

'Ayşe sewed all day'

81. Bütün gün dikiş dikildi

'It was sewn all day'

82. *Bütün gün Ayşe tarafından dikiş dikildi

'It was sewn by Ayşe all day'

The passive voice, with all its grammatical features, has been an area of interest for linguists. In analysing the structure of the passives, the fact becomes clear that the semantic interpretations of the passive structure has a great deal of importance in the use of the passives. However, the passive structure has to be examined in a more global level in order to determine more precisely the reasons for its different uses. The study of passives in discourse can shed some light on this issue, which will be dealt with in the next chapters.

FOOTNOTES

- ¹ Throughout the study, free translation of the Turkish passive sentences are given and therefore some of them are translated as active sentences.
- ² As the literal translations of the passive examples are not given the English version of some of the active and passive sentences are the same.
- ³ Some of these verbs such as "büyü" and "piş" may be used in the passive with human subjects like "sıcaktan pişildi" and "burada rahat büyünür".
- ⁴ Since "kondu" is homophonous with the reflexive "konmak", a double passive is sometimes used to distinguish the two (konuldu).
- ⁵ The verb "vur" has two different lexical meanings, one is 'hit' which is an intransitive verb as used in(38) and other 'shoot' as used in(59) which is a transitive verb.
- ⁶ The sentence "Ayşe işlerden yoruluyor" 'Ayşe gets tired from the work' is acceptable where "işlerden" has an agentive meaning, the inflectional suffix -DEN is attached to the noun giving a notion of agency.

CHAPTER TWO

DISCOURSE ANALYSIS

Discourse analysis can be considered primarily as a sociolinguistic event featuring the social structure of a community. It is a device of interpersonal communication, and communication is a social event realized by language in discourse. Discourse analysis is a fairly recent field of study and many linguists and sociolinguists have formulated views concerning different approaches to discourse analysis. As a starting point, I will present some of these different views, namely the theoretical and functional approaches to discourse analysis from the point of view of language and philosophy of language.

On the theoretical side, Zellig Harris (1963, p.7) sees discourse analysis as a method of finding a global structure in a connected material where the structure is a pattern of occurrence or recurrence of utterances. He states that "Discourse...finds the recurrence relative to each other of classes of morpheme sequences, given a segmentation into morpheme sequences by a suitable grammar, and having the intention that the classes set up are such that their regular-

ity of occurrence will correspond to some relevant semantic interpretation for the discourse. He suggests that a distributional analysis can be applied to a whole text to discover the structure above the sentence. He finds a pattern in discourse in terms of what he calls "chains of equivalences", that is isolating units of text which are distributionally equivalent in a text. Harris views discourse as the operation of language code in form of text larger than the sentence and not as a form of communication. He is for formal analysis in grammar and tries to apply it to the analysis of discourse.

Hymes (1972) gives a theoretical outline of language use in line with the social setting of a community. He deals with speech community where people share certain cultural and linguistic assets, speech situations, speech events, speech acts where a certain style of language is used in a given situation by the use of speech acts. He takes the speech act as the minimal term and states that discourse is comprised of either a single speech act or a combination of several speech acts. Although Hymes did not apply this system to real data, he treated it as a form of communication.

Widdowson (1972, p.93) on the other hand, follows the functional approach to discourse analysis. He initially defines discourse as "the use of sentences in combination". He treats Harris' view of formal analysis a Text analysis and the operation of language beyond sentence as Sentences in combination. He then emphasises the functional use of discourse analysis,

stating that it refers to "the investigations into the way sentences are put to communicative use in the performing of social actions", thus concluding that the above definition has two parts, Sentences in combination stated above and the use of sentences which more precisely defines discourse analysis.

Coulthard (1977) also defends the functional asset of language in discourse and declares that there are a set of function rules for coherent discourse. Much of everyday language is not completely understandable and direct, the ideas are conveyed through contextual clues and the listener's interpretation of the speaker which are determined by social conventions. Thus function rules are set by particular utterances in particular social situations at a certain time and place in a sequence. He states that in a spoken text there are at least four levels of organisation: Phonology, grammar, discourse and non-linguistic level. The physical utterances at the phonological level are formed by grammatical rules and complied into discourse accompanied by non-linguistic devices such as eye movements gestures, etc. In phonology and grammar, the structures are well established but in discourse there are no set structures, it is the function of utterances that plays an important role.

Labov (1972) also states that the functional use of language must be of primary concern in discourse analysis and the first step is to distinguish "what is said from what is done". The

main distinction is between the "sentences" and the "act" it is used to perform. In discourse the unit of analysis is not the "clause" or "sentence", which are grammatically defined, but its function in communicative use. In other words, the performance level is of main importance in discourse analysis.

Austin (1962) in philosophy of language deals with the problem of form and function in discourse. The issue is to explain how a small number of grammatical forms can realize a fairly large number of discourse functions and how successful communication takes place between persons where the listener and the analyst are able to recognize which functions are being conveyed in the discourse. Austin defines sentences in which the saying of words constitutes are performing of an action as performatives, as the words uttered in conventional ceremonies, for instance saying "I declare this runner as the winner" while giving a cup or a prize to the person who has taken the first place in a race. In promising, apologising, warning for instance, one performs the acts of promising, apologising and warning. Other kinds of performatives would be in form of notice such as "pedestrians are warned to cross the street by the bridge", or making a warning in an indirect way like saying "the road is slippery" to a driver. He calls this a primary performative as opposed to explicit performative which would be "I warn you that the road is slippery". Austin believes that the number of performatives is parallel to the

number of functions in discourse and holds the view that a speaker can perform three speech acts simultaneously: The locutionary act which is the act of saying something, the illocutionary act which is performing an action in saying something and the perlocutionary act which is the effect of performing an act as a result of saying something.

The function of language thus is the main issue in discourse analysis and the functional and communicative aspects separate discourse from other linguistic forms. Widdowson (1979) makes a distinction between decontextualised data and contextualised data. He treats texts as decontextualised data and discourse as contextualised data and gives the distinction by terms like usage/use, sentence/utterance, locution/illocution text/discourse, cohesion/coherence. He declares that grammarians are concerned with the rules of usage found in sentences whereas discourse analysts' concern is with rules of use which describe how utterances perform social acts. Sentences are found in texts usually in written form and utterances found in discourse where communication takes place. The distinction between cohesion and coherence brings up the consideration of discourse as a separate phenomenon. As Widdowson states, sentences combine to form texts and the relation between sentences are aspects of grammatical cohesion and utterances combine to form discourse and the relation between them are aspects of discourse coherence. Let's take an example:

1. A. Can you go to Edinburgh tomorrow?

B. Yes I can

2. A. Can you go to Edinburgh tomorrow?

B. BEA pilots are on strike (Widdowson, p.96)

In (1) the text is cohesive, but in (2) there is no cohesion. However, B's answer in (2) is perfectly sensible and from the discourse point of view it is a coherent utterance without being cohesive as a text. But in the examples below.

3. A. What's your name?

B. Well, let's say you might have thought you had something from before but hadn't got it anymore

A. I'm going to call you Dean (Labov 1970, p.63)

4. A. The weather is nice today

B. I don't know

A. I really feel hot

B. No

B breaks the function rule for the production of coherent discourse in (3) and (4), the text is not cohesive and the discourse is not coherent.

Widdowson (1978) states that when people produce a sentence in a communicative activity, they express a proposition and at the same time perform an illocutionary act. Discourse is coherent as long as it allows effective propositional development. As cohesion is the overt relationship between propositions expressed through sentences, coherence is where

there is a relationship of illocutionary acts which propositions are used to perform. For instance, an exchange like:

5. A. The telephone is ringing

B. I'm in the bath

A. O.K.

is not cohesive but coherent. Full communication takes place here because A and B share certain unstated knowledge which is

5. . A. The telephone is ringing (can you answer it?)

B. (No, I can't because) I'm in the bath

A. O.K. (I'll answer it)

On the whole, discourse is considered as a functional unit where the use of utterances are relevant in terms of producing understandable communication and the illocutionary act determines the coherence of discourse.

Conversational Analysis in Discourse.

One of the major aims of conversational analysis is to discover rules for production of coherent discourse and describe the conversational structure. Different aspects of grammatical structures which are not considered in grammatical analysis can also become clear in conversational analysis. The situational and pragmatic factors of conversational analysis can help to throw light on some of these structures. This will be dealt in chapter three.

One of the basic facts of conversation is that the roles of speaker and listener change. Speakers take turns in the course of conversation, but sometimes there are overlappings and silences. Usually a speaker determines who to talk to next by either addressing him or making a comment about him, and sometimes the speaker can also determine the type of utterance the next speaker will use, for example, in greetings and questions, it is predetermined that the next speaker will return the greeting or answer the first speaker's question respectively.

The next question is how the next speaker knows when the current speaker has finished his utterance. Sacks (1974) suggests that the next speaker is not concerned with completion of utterances because one can never be sure that an utterance is complete, it is always possible to add more to an apparently completed utterance. So the next speaker takes over when there is a point of a possible completion.

Speaker change usually takes place at the end of sentences, so there is always the possibility of speaker change at the end of each sentence a speaker utters. Unless a speaker is telling a story or a joke, the next speaker can always take over after the completion of each sentence. Speakers can sometimes be very precise in taking over the conversation right at the point of ending of a sentence.

Overlaps may still occur when a speaker "selects" himself as

the next speaker and starts speaking while the current speaker decides to continue speaking, or the "self selected" speaker may overlap with another self selected speaker. In such cases the speaker who started first has the right to continue. (Of course there are also cases where the louder person dominates the first starter and takes over the conversation).

Silences between turns also create a problem. Silences can show the end of a speaker's utterance and expectation of the next speaker to take over the conversation. If the intended speaker does not start talking at once, the current speaker, according to Coulthard, would produce a question or a repetition of his utterance as a "post completor". To avoid this the next speaker who has not formulated what he wants to say may show his intention to speak by an intake of breath or a gesture.

A speaker wanting to take over the talk may repeatedly interrupt the current speaker by words like "yes", "but", "ok" or raise his voice. When they are uttered without interrupting the speaker, they indicate continued interest. On the other hand, a speaker who is given the floor but does not want to talk may utter "preclosing" words like "alright" "ok" "so" "well" etc. (Schegloff and Sacks, 1974).

Duncan (1973) says that cues for speaker change can be grammatical, paralinguistic, or kinesic or a combination of these. Such cues are the use of pitch level-terminal juncture

combination in intonation, lengthening of the final syllable or the stressed syllable of the "phonemic clause", body movements indicating termination of an utterance, use of expressions like "you know" "or something" etc. and completion of a grammatical clause having subject-predicate combination.

Since discourse is taken primarily for its functional use, the function units of sentences show a wide variety of choices in discourse. In the example below, there is more than one answer to A's question:

6. A. Where's the typewriter?

B. In the cupboard

Is it in the cupboard?

Look in the cupboard

I think it is in the cupboard (Coulthard 1977, p.64)

All of B's answers above are relevant replies to A's question. Thus interrogative, imperative, and declarative sentences can all be meaningful answers to questions like (6) in discourse where the hearer correctly interprets them because of some socially predetermined rules. In cases where a certain knowledge is not shared by the speaker and listener, communication breaks down:

7. A. Are you planning to go to the ball?

B. I don't have a long dress

A. I didn't ask you that

In the general structure of discourse, a unit of discourse or a conversation has to have at least two turns. Sacks in examining the structure of conversation states that some turns are more closely related than others, he isolates a class of sequences of turns called adjacency pairs which are two utterances produced by different speakers which are closely related such as

- Hi there

- Hello

Sacks calls the first utterance "first pair part" and the second "second pair part". First pair parts would include questions, greetings, threats, warnings, offers, requests, complaints, invitations, and announcements. In some cases the intention of the speaker may be different than the structure of the utterance as in the question-answer exchange below:

8. A. Can you fix the radio?

B. Sure

A. Will you?

B. I'm busy

A's intention was asking B to fix the radio and not whether he is able to do so or not. B's first reply shows that he has treated the question the way it is structured.

Topic.

Topic in discourse plays an important role in setting up the direction of the discourse, it is what the speakers talk about in the course of the conversation, it is the subject matter of the conversation and is not confined to the sentence. The speakers may select a topic and talk about it by stating different subjects in their utterances and can change the topic at a certain point in the conversation. In cases where there is shared knowledge between the speaker and the listener in a conversation, the topic does not have to be directly introduced eventhough it is determined by the speaker, in the example.

9. A. I went to Uludag last week

B. On, how was it?

A. There wasn't much snow

the topic is skiing, but it is not overtly stated although the speaker has determined the case frame to be skiing and the listener is able to communicate correctly due to shared knowledge they both have. The choice of the topic did not effect the use of relevant subject.

Telling a story can determine the topic more easily and directly, and usually once someone chooses a certain topic, others also take up a similar topic in their turn. If someone starts talking about an accident for example, the next speaker is likely to relate a story about an accident too.

In a story, the referential items are related to each other to emphasise the topic though the reference, is not made directly, it is understood within the sentence as in "The baby cried. The mommy picked it up" where "it" refers to the topic "baby" and "mommy" is understood to be the baby's mother. In order to deal with such references, Sacks has formulated two rules, the rule of economy and the rule of consistency. The economy rule states that "if a member uses a single category from any device, then he can be recognised to be doing adequate reference to a person" and consistency rule states that once one member of a device has been used, other categories of the same collection may be used to categorise further members of the population. Thus "mommy" and "baby" are considered as being from the "family" category and the hearer understands that "mommy" is the baby's mother and not just any other mother.

In studying the structure and function of discourse, the fact becomes clear that discourse must be regarded as a whole unit and examined within its context rather than examining each utterance separately. Studies in discourse show that the unit of analysis is taken as the pair, but discourse is more than exchange of utterances. In a question-answer pair for instance, there may be an intervening utterance of a third person, A asks C "What's the secret about that girl?" and before C answers, B intervenes with "yeah, tell us". This is a structural problem of how to treat such an utterance.

Although the use of pitch, intonation and stress are considered as a part of discourse analysis, it is difficult to analyse them accurately in the course of conversation. There is also the problem of terminology, some linguists use "turn" and "Utterance" interchangeably or use "text" and "discourse" as synonymous terms. I will follow Widdowson's terminology in my study.

Nevertheless, the fact that the concept of discourse analysis has brought a new dimension to linguistics is undeniable. It is a method of seeing language from the pragmatic, social as well as linguistic point of view.

CHAPTER THREE

DATA ANALYSIS

The general outline of the Turkish passive structure presented in the previous chapter is only useful in showing the structural and, to some extent, semantic make-up of the passives in isolated sentences. However, this is not sufficient to demonstrate the function and use of passives in the language. The different uses of the passive construction depends on situational and pragmatic criteria. By analysing passives in discourse, other dimensions of the passives in structural analysis can be discovered.

In this chapter, I will present an analysis of the Turkish passives in discourse and written text, to make a comparison between the two forms of language. My data consists of two recorded conversations and some newspaper articles. The first data is a conversation recorded by Petek Kurtböke on April 17, 1983 that took place between four adults (my special thanks to her for letting me use it). It is an authentic unplanned discourse which lasts about one hour.

The second data is from a TV program recorded on May 1, 1983

which took place between two adults. Its duration is twenty minutes. Being a TV program, it is a more planned discourse and the situation is more formal than the first data where the conversation takes place in a homely informal atmosphere.

The third data is a collection of newspaper articles and editorials. The reading takes about thirty minutes. This study will give an idea about the use of passives in unplanned and semi-planned discourse and planned writing in order to make a comparison between spoken discourse and written text. A frequency count of the passives found in the three data is given in Table 1. (The complete versions of the three data are given in the Appendix).

	<u>Data I</u>	<u>Data II</u>	<u>Data III</u>
Total Number of Sentences	444	334	180
Total Number of Sentences with* Passive Constructions	21	33	84
Number of Sentences Having More than one Passive Construction	2	2	26
Number of Passive Constructions	24	38	124
Percentage of Passive Sentences	4.7%	9%	46%

Table 1. A Frequency Count of Turkish Passives in Unplanned Discourse (Data I) semi-planned Discourse (Data II) and Written Text-Newspapers (Data III)

---

* The figures in this row represent the number of passive sentences within each data where there may be more than one passive constructions in a single sentence.

Data I Analysis.

In the unplanned discourse, there are twenty-five passive constructions. Sixteen of the passives are in impersonal form where an agent phrase is not used. Five of them are in participle form, two out of which are with future participle suffix -(Y)ECEK, two with presumptive past participle suffix -MIŞ and one with agentive suffix-(Y)EN. There are also four middle passives.

The conversation is mainly about literature. The topic of the discourse is plays and poetry where speakers comment on plays and poems and express their opinions about them. One of the speakers who is a playwright, gives examples from his own works and states his ideas based on his literary knowledge and experience.

The impersonal passive form makes up the majority of the passive construction in the discourse. Let us examine some examples of the impersonal passive in the discourse (the passives are underlined):

1. Aksal- Sabahattin Eyüboğlu'nun bir şiir kitabı vardı: Şiirle Fransızca öğrenme diye, bilirsiniz belki. Ama onun amacı başka. O biraz fantezi. Diyor ki: "şiir yoluyla Fransızca öğrenilebilir."

'Sabahattin Eyüboğlu had a book of poetry called Learning French Through Poetry, you probably know.

But it has a different purpose. It is a bit fantasy. He says "French can be learned through poetry".

In an instance where speakers talk about how poets write poetry, whether they write the first thing that comes to their minds or are more technical.

2. Aksal- Ben bu konuda bir de yazı yazdım ve çok da inanıyorum yazdığım şeye. Üç şey vardır, üç türlü şiir yazılır. Ya da yeryüzünde bugüne kadar üç temel akım vardır.

'I have written something about this topic, and I very much believe in what I wrote. There are three things, three types of poetry is written. Or there are three basic trends in the world up to now.

3. Aksal- Yani rejisör yeni bir aşı verir ona...iyi bir rejisör gerçek bir rejisörden bahsediyorum...ama ben isterim ki her sefer bir başkası koysun.

Işın- Ayrıca herhalde eklemeler ve çıkartmalar olmamalı değil mi?

Aksal- Ekleme bir kere kesinlikle olmamalı. Çıkartmaya gelince o bütün dünyada yapılıyor. Onun da bir dozu var.

Aksal- 'The director gives it a new dimension... I'm talking about a good director a real director..but I would want somebody else to put it on.

Işın- And also perhaps there must not be any insertions and deletions isn't that right?'

Aksal- 'There must absolutely be no insertions, as to deletion, it is done all over the world. That also has a limit'.

4. Aksal- Şöyle düşünüyorum bakın şimdi...şiirin içinde veya şiirin dışında bir yana bırakalım. Bu kadar şiir yazılıyor, yüz kişi ikiyüz kişi şiir yazıyor, işte dergilerde görüyoruz.

'I think this way, now look...let's leave in poetry or out of poetry aside. So many poems are written, hundred people, two hundred people write poems, we see them in the magazines'.

5. Işın- IV. Murat'ı bizler çok beğendik... Dil çok eleştiri aldı fakat neden aldı?... Ama acaba benim anlayamadığım bir kalıp mı var? Dil derken acaba bir takım vurgulardan filan mı söz ediliyor?

'We liked IV. Murat very much... The language took a lot of criticisms but why? But was there a pattern that I didn't understand? When they say language are some accents and stresses? 'considered?'

In most of the passive sentences above, the underlying agent is "people", in (1) the passive sentence can read "şiir yoluyla

Fransızca insanlar tarafından öğrenilebilir" 'French can be learned through poetry by people' but it is unnecessary to state it because the people who can learn French in this case are not important, rather, the fact that "French can be learned by poetry" carries significance. Similarly, the agent in (2) and (4) is "People", (Üç türlü şiir insanlar tarafından yazılır 'Three types of poetry is written by people'. Bu kadar şiir insanlar tarafından yazılıyor 'So many poems are written by people') because the speaker refers to writing of poetry in the general sense and not something confined to known poets only. In (4), the speaker specifies the underlying agent of the passive sentence in the following active sentence, "yüz kişi ikiyüz kişi şiir yazıyor" 'hundred people, two hundred people write poems', showing that he is not being specific in pointing out who is writing poetry.

In certain situations in discourse, the syntactic structure of an utterance made by a speaker can alter the other speaker's selection of voice in his speech. In (3) for example, Aksal uses an active utterance specifying the subject in the sentences "...yani rejisör yeni bir aş1 verir ona--". The director gives it a new dimension and "ama ben hep isterim ki mutlaka her sefer bir başkası koysun" 'but I would want somebody else to put it on'. Then Işın in her turn shifts the central point of the conversation from the subject rejisör 'director' or başkası 'somebody else' to eklemeler 'insertions' and çıkartmalar 'deletions' which in Aksal's frame would be in

predicate position. Such shift directs Aksal to consider the second set (eklemeler ve çıkartmalar) as the focal point and use the passive construction "o bütün dünyada yapılıyor" 'That is done all over the world' also causing the topic shift.

An impersonal passive is also used in discourse in cases where the agent is obscure or when there is more than one agent. In (5), it is not clear what the passive verb form "söz edilir" refers to, does it refer to "eleştiriden anlayanlar" 'the literary critics' or the newspaper critics or both? Or does it refer to some "language authorities"? The use of passive here overcomes these problems without distorting the meaning and unity of the ideas that are conveyed.

In some of the participial uses of the passive in the conversation, the speakers usually do not attract the listener's attention to the agent. In the sentences below,

6. IV. Murat'ın eser olarak beğenilecek bir tarafı olmadığını gördük. 'We saw that IV. Murat was not appreciable as a work of art'.
7. ...onun teması iktidar hırsı yani iktidara gelince yapılmayacak şey yoktur. 'Its theme is greed for power, in other words there is nothing that cannot be done when in power'

the participle passives modify the object of the utterance and the agent is left indefinite.

The analysis of passives in unplanned discourse is to a great extent context bound. As can be seen from the above examples, the use of a passive construction is not determined by the syntactic or semantic structure of isolated sentences but is dependent on the utterances previously made by the speakers. The use of a passive structure can be traced back to an earlier part of the discourse where a speaker prepares the way for another speaker to use a passive utterance as seen in (3). In other words, speakers can influence each other in the use of passives. A similar case of speaker influence is also seen in another part of discourse where the analysis of a passive utterance has to be made within the contextual unity of the discourse. In this situation, the concept of tradition (gelenek) comes up where a speaker talks about Divan poetry and another speaker says that he will talk about tradition and later, he takes up the idea.

8. Aksal- ...Sonra bu bağlantıyı bu kopmayı, bu geniş aralığı --gelenek konusuna-- geliyoruz geleneğe--kesin ihtiyacı vardır sanatın, belki şiirde en fazla.
.....
Şimdi n'apıyor o zaman, bir gelenek bağlantısı olarak Divan'dan yararlanarak gazelleri...yazıyor. Böylece gelenek bağlanıyor. (See Appendix p.75 for complete version)

'Then this connection, this break, this wide gap
[...]¹ to the concept of tradition --we come to

tradition-- art definitely needs [it], maybe poetry the most.

.....
Now what does he do then, making use of Divan as a connection of tradition, he writes lyric poems. Thus tradition is connected'.

9. Işın- ...IV. Murat'ı bir ara TV'de seyretmiştik.

Aksal- Evet

Işın- Gene bu gelenek konusuna bağlanıyor.

Işın- 'We had watched IV. Murat on the TV

Aksal- Yes

Işın- It is tied again to this concept of tradition'.

In the first part of (8), "gelenek" is used in active utterance and the speaker ties up his ideas with a passive sentence at the end, "böylece gelenek bağlanıyor" 'thus tradition is connected'. The speaker centers his attention on "gelenek" using it in the initial position in his utterance and does not specify the agent which leads to the utterance of the passive phrase. The verb is used in the middle meaning here showing reflexivity. In (9), the speaker uses a similar phrase in the passive meaning, "gene bu gelenek konusuna bağlanıyor". 'It is tied again to this concept of tradition' the same verb form is used both in the middle and passive meaning. Regardless of the different types of passives, it is very likely that the speaker in (9) was influenced by the use of the passive utterance in (8), as both verbs are identical

in form. The speaker in (9) also centers her attention on "gelenek".

The social function of the above discourse was exchange of ideas about some aspects of literature in a causal and informal speech situation and structurally, the discourse was unplanned. The use of passive constructions were limited and the majority of the conversation consisted of active utterances.

Data II Analysis.

In this discourse, there are forty-one passive constructions. Twenty-nine of the passive constructions are in impersonal form without the use of an agent phrase, six of them middle passives with the notion of reflexivity. There are also six passive participle forms, three of them with the agentive suffix -(Y)EN two with presumptive past participle suffix-MIŞ and one with the future participle suffix -(Y)ECEK.

The discourse consists of an opening statement made by Dormen introducing Ofluoğlu, a series of questions directed to him by Dormen about his career and answers given by Ofluoğlu, and a final closing made by Dormen. Since it is a TV program, the questions are planned beforehand, however, Ofluoğlu's answers to the questions do not seem to be totally planned; pauses, repetitions, digressions and overlaps occur throughout the discourse just as in unplanned speech. Therefore, I have called it a "semi-planned" discourse.

The purpose of the program is to find out more about Ofluoğlu and his profession as an actor and Dormen's questions are focused mostly on how he became an actor. Thus Ofluoğlu's answers are in narrative form where he relates incidents that have happened in the past.

The frequent use of passives in Ofluoğlu's speech is mainly due to his narrative style. In discourse, a speaker is expected to arrange his utterances according to his communication goals and the listener's needs. This however, does not keep him from making utterances that are irrelevant to some extent to the topic of the discourse. Hopper and Thompson (1980, p.92) state the distinction between the background and the foreground in discourse which is referred to as "grounding" as "that part of a discourse which does not immediately and crucially contribute to the speaker's goal, but which merely assists, amplifies or comments on it, is referred to as background. ...the material which supplies the main points of the discourse is known as the foreground". In narratives, the distinction between the foreground and the background can be more clearly seen where the background describes the setting of the event and gives information about the stative aspects of the narrative and the foreground shows the progression of actions that take place. Examples from Ofluoğlu's narratives are given below where the distinction between the background and the foreground are shown. The distinction here is made on the semantic level whereas grounding is originally

made in syntactic level. (The foreground information are put in parentheses the remaining are the background information, the passives are underlined).

1. "Evet efendim, büyükbabadan Ofluoğluyum. Büyük babam Of lu, Hafız Mahmud Nedim adıyla bilinir Of'ta, fakat (sadece Hafızlığıyla yetinmemiş, okumuş yazmış bir insan. Yani kültürünü genişletmiş). Kendisi son kez Erzurum defterdarlığından emekli olmuştu. (Babam) Trabzon'da lise öğrenimi yaptıktan sonra İstanbul'a geliyor, İstanbul'da o zaman Darulfunun adıyla bilinen (üniversitede hukuk okumaya başlıyor) ve kendini edebiyata ve tiyatroya karşı da çok meraklı varmış babamın, Kadıköy'de Tiyatro Heveskaran Cemiyeti var, bu Meşrutiyet yıllarına rastlıyor efendim orada (bu Heveskaran Cemiyetine giriyor)..."

'Yes sir, I am Ofluoğlu from my grandfather. My grandfather' is from Of, he is known as Hafız (one who knows the Qoran by heart) Mahmud Nedim in Of, but he was not satisfied with his profession as a Hafız, he was a literate person. In other words, he has expanded his general culture. He had lately retired from the directory of financial administration of Erzurum. My father comes to İstanbul after finishing high school in Trabzon, he begins studying law in the university which was at that time known as Darulfünun and [gets] himself ... in literature and--he was interested in theater, my father, there is the The Association of Amateur Dramatists in Kadıköy, this

coincides with the time of the Constitutional Government, there he enters this Association...'

2. "Peki dedik, biz kalktık konservatuar sınavlarına girelim dedik. 1938'de İstanbul'dan (Ankara Devlet Tiyatrosu konservatuvarı tiyatro bölümü sınavlarına katıldım). İkinci yıldaki konservatuar açılalı, biliyorsunuz 1936'da açılmıştı Ankara Devlet Konservatuvarı. İkiyüz kişiydi sınava katılan, (üç elemenden geçtik ve beş kişi kaldık finalde) ve Karl Elbert'de vardı bu jürinin başında baş öğretmen olarak; beş kişi kaldı fakat bir kişi alınıyordu (işte o bir kişi ben olamadım) ne yazık ki. Nihat Aybars olmuştu".

'O.K. I said, let's enter the conservatory examinations. In 1938, I entered the examinations in the Conservatory of the State Theater in Ankara. It was the second year after the opening of the conservatory, you know it was opened in 1936, the State Conservatory of Ankara. There were two hundred people who entered the exams. We went through three preliminary exams and five of us remained for the final; Karl Elbert was in the jury as the head master, five people remained but one person was going to be accepted, unfortunately that one person was not me. It was Nihat Aybars'.

3. "... (tiyatroya giderdim), böyle sanatkarların girdiği kapının üzerine 'girilmez' yazardı, daha ortaokul lise öğrenciliğimin başlarında, öğrenciliğimin, (tiyatroya girer çıkar), ondan sonra sahnede beni böyle büyüleyen sanatçıları görebilmem için (o kapıya gider sanatçıların çıkmalarını

izlerdim ve böyle o kapıya bakardım). Kapıdan içeri nasıl girebilirim? ve bana o kart verilince artık düşünün, uçmuşum--hayır, konservatuar da bana diploma verilse belki bu kadar sevinirdim".

'I used to go to the theater, on the entrance door of the players it was written "no entrance". In the beginnings of my high schoold years I used to go to the theater, come out and go to that door in order to see the actors/actresses whom I was admiring and just stare at the door. How can I get through the door? And when that card was given to me, you can imagine, I could fly up--no I would only be so happy if the diploma were given to me in the conservatory.'

It is noticable that the majority of the passives above are in utterances presenting background information. The background information plays an important role in narratives since it gives a description of the setting and the general picture to the listener, and since it also shows the stative rather than active aspects of the story. Passives, especially participial passives, are commonly used, because of their adjectival quality which shows states of objects and persons:

1. O zaman darülfünun adıyla bilinen üniversitede...

'In the university that was know as darülfünun'

2. İkiyüz kişiydi sınava katılan

'There were two hundred people entering the examination'

3. Sütlüce'de bulunan hayvan borsasında muhasebe memurluğu yapıyordum.

'I was doing accounting work in the animal market that was situated in Sütlüce'

In narrating an incident, the speaker relates something which he already knows and is therefore likely to use a set of fixed phrases which belong to that particular event. He may use the same phrase in a different situation in an unplanned speech when the same topic arises. For instance in

4. Büyükbabam Of'lu, Hafız Mahmud Nedim adıyla bilinir Of'ta

'My grand father is from Of, he is known as Hafız Mahmut Nedim in Of'

Ofluoğlu may very well use the same phrase when he tells something about his grandfather to a friend of his, or in another example,

5. Şimdi o zaman dublajlar şöyle olurdu: senaryo gelir, yani Türkçe'si gelir, bu senaryonun Türkçesi dekupe edilir/kesilir, mesela bir senaryo üçyüz dörtyüz parçaya ayrılır, konuşma parçasına ayrılır, bütün film tekrar tekrar parça halinde geçer ve bir kişi bu konuşmaları yazardı, yani buna diyalog çalışması denirdi.

'Now at ~~that time~~ the dubbings were made this way: the scenario would come, I mean its Turkish [version] would come, the Turkish [version] of this scerario would be cut, for example a scenario would be divided into three hundred or four hundred pieces, divided into speech bits,

the whole film would be played in pieces again and again and one person would write the speeches in a notebook. In other words this was called dialogue study.'

He may use the same phrases in telling the instructions to another person in another situation because the frequent use of the impersonal passives are typical in giving instructions.

Adjectival passives also have a fixed order as they modify the person or thing which the speaker talks about:

6. Sezar'ın sarayına konacak heykeller...gelmemiş.

'The statues that were going to be placed in Caesar's palace had not come.'

7. Daha evvel ağıza hazırlanmış cümleleri (or) ayarılan-
mış cümleleri okurlar.

'they would read the sentences that were prepared beforehand (for the mouth)

8. Ülkemizin sevilen şairleri arasında yer almış gerçek bir İstanbul beyefendisi.

'A true gentleman from Istanbul who has his place among our country's admired poets.'

The majority of the passives in this data is also in impersonal form. As stated earlier, impersonal passives are used when the underlying agent is understood or not important or when the speaker does not wish to attract the listener's attention to the agent. The use of the impersonal passive in giving instructions (See 5) is an

example where the agent is indefinite and not important. In other instances,

9. Islam Bey rolünü oynamış...çok beğenilmiş

'He has played Islam Bey's role...was very much liked.'

10. Konservatuarda bana diploma verilse bu kadar sevindirirdim.

'I would only be so happy if diploma was given to me in the conservatory'

11. Beş kişi kaldı fakat bir kişi alınıyordu

'Five people remained, but one person was going to be accepted'

the impersonal passive is used because the agent is understood and its use is unnecessary since it does not add any new information.

In (9) the underlying agent is "insanlar" 'people' in (10) "konservatuar idaresi" 'the conservatory management' and in (11) "tiyatro müdürlüğü" 'theater directory'. The agent is only specified when it is an unusual one for that particular case and adds new information. For instance, "Jül Sezar piyesi oynanıyordu" 'The play Julius Caesar was being played does not need an agent phrase since it is understood that "Jül Sezar (oyuncular tarafından) oynanıyordu" 'Julius Caesar was being played (by the players)' but if the play was played by a different group of people, (children for example) then the agent would have to be specified, "Jül Sezar

cocuklar tarafından oynanıyordu" 'Julius Caesar was being played by children where the agent supplies new information'.

Certain phrases like "perde açıldı" 'the curtain opened' and "perde kapandı" 'the curtain closed', when used in the context of cinema or theater, have an automatic impersonal passive use, they are almost exclusively used in the impersonal form. Some examples are found in the discourse:

12. Böyle bekliyoruz perde açılacak

'We are waiting like this (that) the curtain will open'

13. Böyle usulcacık perde kapandı.

'Thus the curtain quietly went down.'

The agent in the above instances is not specified because it is not important who opens or closes the curtain.

Ofluoğlu uses the verb "oynamak" 'to play' in the passive construction:

14. Jül Sezar Piyesi oynanıyordu

'The play Julius Caesar was being played'

15. "Volpone" oynanıyordu Ben Johnson'un

'"Volpone" was being played, Ben Johnson's'

Where the utterances are in impersonal passive form because the agent is not considered important, or is understood the attention is on the words that precede the

passives. In 15, for example, "Volpone" is the center of attention in the utterance and not the actors playing it (Oyuncular Valpone'yi oynuyorlardı 'the players were playing Volpone'/Volpone oyuncuları tarafından oynanıyordu 'Volpone was being played by the players'. Throughout the discourse there was not a single passive sentence with an agent phrase because of the above - stated reasons and the restricted use of the agent phrase in the language.

The data above consisted of a semi-planned discourse where the adjacent pairs in the conversations were mainly in question-answer form. The social act performed was Dorman asking questions to Ofluoğlu with the aim of finding more about him and his profession and Ofluoğlu giving relevant answers to his questions. As Ofluoğlu related episodes about his career as an actor and a poet, he used a narrative style as a discourse device to convey the necessary information and the use of passives constituted a relevant part of the conversation.

Data III Analysis.

Written texts are undoubtedly quite different from spoken since the amount of time available for composition and planning allows extensive revision and thus produces a much more polished and organised text. Newspaper articles are written texts, in planned form where the syntactic arrangements are made carefully.

In the sample of newspaper articles and editorials presented in data III there are one hundred and twenty-five passive constructions. Eighty-two of them are in impersonal form, twenty-eight of them middle, eleven of them participle passives and four personal passives.

Passives are frequently used in newspapers mainly as a stylistic device and in order to give information in an objective manner. They are also used in focusing of the topic in a sentence. Let us look at some examples:

1. Türk ve Romen heyetleri arasında görüşmelere geçildi.
'Meetings were held between the Turkish and Rumanian delegations.'
2. Görüşmelerde, uluslararası meseleler, Balkan'lardaki durum, Orta Doğu'daki son gelişmeler ve ikili ilişkilerin geliştirilmesi konusu ele alındı.
'In the meetings, international affairs, the situation in Eastern Europe, latest developments in the Middle East and the matter of developing two sided relations were considered'

3. Mardin eski milletvekillerinden Şerafettin Elçi ceza süresini tamamlayarak tahliye edildi.

'Şerafettin Elçi, One of the former deputies of Mardin, completed his period of punishment and was discharged.'

4. Şerafettin Elçi Ankara Sıkıyönetim Mahkemesince² bölücülük yaptığı gerekçesiyle yargılanmış ve iki yıl üç ay hapis cezasına mahkum edilmişti.

'Şerafettin Elçi was tried by the Martial Law Court of Ankara and was sentenced to jail for two years and three months.

In examples (1),(2) and (3) the agent is not specified and the main topic is placed in the initial position in the sentences.

In (4) the agent is specified as "Ankara Sıkıyönetim Mahkemesi", although it is not put in an agent phrase "tarafından" 'by', the center of attention is Şerafettin Elçi which is placed initially.

Passives with a specified agent, although low in frequency, are used in cases where the subject of the passive sentence is the central idea of the sentence and when the agent phrase is used as an important information following the subject:

5. Bildiride ayrıca Çavuşesku'nun Evren'i ülkesine yeniden çağırıldığına ve bu davetin Evren tarafından kabul edildiğine de yer verildi.

'In the notice, the fact that Çavuşesku invited Evren to his country again and that this invitation was accepted by Evren was also stated.'

6. Romanya Cumhurbaşkanı Çavuşesku Esenboğa Havaalanında Cumhurbaşkanı Kenan Evren ve kızı Şenay Gürvit tarafından karşılandı.

'The president of Rumania Çavuşesku was met by president Kenan Evren and his daughter Şenay Gürvit in Esenboğa Airport.'

In the sentences above, the attention is centered on "Çavuşesku" which is highlighted as the subject and the agent phrase is an important new information. In another example,

7. Halil Akaydın, Alaattin Aksoy...ve Fuat Yavuz tarafından imzalanan deklarasyonda ayrıca tüm Danışma Meclisi Üyelerinin...

'In the declaration signed by Halil Akaydın, Alaattin Aksoy ...'

the personal passive is used as a stylistic device, since the sentence can also be written in the active form without distorting the focal point of the sentence: "Halil Akaydın, Alaattin Aksoy...ve Fuat Yavuz'un imzaladığı deklarasyonda..."

Objectivity is an important element in news articles where The reporter has to present the news in an objective manner in order to evade responsibility. Impersonal passives are thus frequently used in such cases when the reporter does not commit himself as the founder of the news and the source of information is not important for the readers:

8. Turgut Sunalp'in kurucular listesinde, on kadar Danışma Meclisi Üyesinin yanısıra,... eski politikacılardan birkaç kişinin bulunduğu belirtiliyor.

'It is stated that in addition to about the members of Counselling Assembly there are some former politicians in Turgut Sunalp's list of founders'

9. Özal'ın iş çevrelerinin yanısıra liberal görüşten en sağa kadar geniş bir taban toplama çabasında bulunduğu bildiriliyor.'

'It is reported that Özal, in addition to his working surroundings, is in an effort to gather a floor extending from the most liberal to the most conservative.'

10. ...Erdal İnönü'nün bu günlerde Ankara'ya gelerek demokratik sol görüşte birlikte olacağı kişilerle tanışacağı öğrenildi.

'It is learned that Erdal İnönü is going to come to Ankara to meet the people from the democratic left with whom he will cooperate.'

The use of impersonal passives is a handy linguistic device in concealing the agent in cases where it is not intended to be specified.

When objectivity and style come together, a large proportion of newspaper articles and editorials consist of passives as in the example below:

11. Yüce Divan'da tutuklu olarak yargılandığından Ocak 1982'-de tahliye edilmeyen Elçi, Ceza İnfaz Yasası hükümleri gereğince yapılan indirimlerden de yararlanarak tahliye edildi.

'Elçi who was not discharged in 1982 because he was tried under arrest in the Supreme Court, was [now] discharged taking advantage of the reduction made in accordance with the Punishment Executing Law.'

The occurrence of five passives in a single sentence cannot be found very commonly in spoken discourse. In fact, the occurrence of passives, on the whole, in discourse is not very common compared to newspapers (See Table 1).

Im comparing the three data, it is noticeable that the sentences in the newspapers are much longer than in spoken discourse and there are much more embedded sentences in newspapers. In Turkish the relative and nominal clauses precede the main clause, planning and processing of such sentences take a long time. In unplanned spoken discourse, speakers don't have much time to spend in planning and arranging their utterances. However, in written texts, as stated earlier, more time is spent in planning the sentences. Thus embedded sentences are commonly used in written texts such as newspapers, and in most of these sentences passives in the form of participles occur as seen in (11.)

Moreover, a great variety of passives were used in newspapers which did not come up at all in discourse. One example would

be the use of the personal passives. Another example is the morphological formation of verbal nouns where the verbal nominal suffix -ME is attached to the passive suffix which is widely used in newspapers:

12. Türkiye'nin mevcut sorunları 12 Eylül Harekatından sonra halledilme yoluna girmiştir.

'Turkey's present problems are on the way to be solved after the movement of September 12'

13. Türk Romen limanları arasında feribot seferleri yapılması projelerine hız verileceği de ifade ediliyor.

'It is being stated that the plan of making ferry boat trips between the Turkish and Rumanian ports will be speeded up.'

14. Türkiye'nin sosyo-politik istikrarının korunması, önümüzdeki yıllar gündeminin ilk maddesidir.

'The protection of Turkey's socio-economic stability is the first item of the agenda in the coming years'

The small sample of data given above shows that the passive construction with all its different types and structures are extensively used in newspaper language.

FOOTNOTES

¹ Since Turkish is an SOV language in contrast to English which is an SVO language, in the English translations of incomplete sentences the possible lexical items are inserted in brackets or left out as in this case where it cannot be predicted which lexical item would have been used.

² The suffix -CE also conveys the agentive meaning 'by', but being a suffix, it does not form an agent phrase.

CONCLUSION

The study of the Turkish passive construction in Chapter One exhibited what types of passives are found in the language and how they are formed, but the question of why and when they are used in the language were not revealed in the structural analysis, which dealt with isolated sentences.

The analysis of passives in discourse in Chapter two pointed out the fact that studying the grammatical structure of passives is not sufficient to explain their function and use in the language. The speech situation, planning of the discourse and the speakers' frame of thought with respect to the topic of the discourse are determining factors in the use of the passive construction in the discourse.

As the functional assets of language are chiefly considered in discourse analysis, I have followed a functional approach in my analysis of passives in discourse, adopting Widdowson's terminology of "discourse", "utterance", and "use" in contrast to "text", "sentence" and "usage" respectively. I have also considered the study of passives within the contextual unity of discourse.

In the data analysis, certain observations were made which helped to throw light on some aspects of the use of passives in discourse. For example, the passive structure was more frequently used in planned speech. The number of passives found in unplanned discourse was less than the number of passives in semi-planned discourse. In the comparison between spoken discourse and written text, the frequency of occurrence of passives in newspapers far exceeded the occurrence of passives in discourse (The figures are shown in the Table 1). The reason may be the fact that speakers in planned discourse spend more time in arranging the syntactic elements in their speech whereas in spontaneous conversation they do not do so. In talking about planned and unplanned discourse, Keenen (1977 p.4) states that notions such as "spontaneous", "causal" and "unplanned" language have social and psychological basis and goes on saying that "when speakers have not planned the form of their discourse, they rely more heavily on morpho-syntactic and discourse skills acquired in the first three years of life."

In a study of children's acquisition of passives in Turkish, by Tarzi (1982) it was observed that children do not fully acquire the passive construction by the age of three. Children's data showed that a limited use of adjectival passives was made at the age of two years and five months and around two years and eleven months other impersonal passives were acquired. Considering Keenan's statement that speakers in

unplanned discourse rely on discourse skills acquired by the age of three, the age where children have not fully acquired the use of passives as was observed above, it may follow that speakers are not likely to make much use of the passive construction in unplanned speech.

Another observation made was that the use of passives sometimes depends on speakers' previous utterances made within the contextual unity of the discourse. Speakers in discourse are able to lead other speakers in using a passive structure in the certain context in discourse.

The impersonal passives were used when the underlying agent was either understood or not important or when the speaker does not wish to attract the listener's/reader's attention to the agent. In newspaper articles, the impersonal passive was used in order to sound objective.

In data II where the discourse was in narrative form, passives were frequently used. Narratives are considered as partially planned discourse since the speaker relates an event he already knows and uses certain fixed phrases. Most of the passives in the data occurred in the background information in the narrative where the stative aspects of events were mentioned. Thus the use of passives especially in participial form occurred in discourse since they are used to convey stative expressions.

In the overall view of the Turkish passive structure, and its

function, it became evident that the variety of use of passives depends on the situational and pragmatic factors as well as grammatical and syntactic criteria and that passives may also be used as a stylistic device in written texts.

The study of passives presented here by no means gives the overall picture of their use in discourse. Since a limited amount of data was analysed, it is very likely that many other aspects of the passive structure will come out in a wider range of data analysis.

A P P E N D I X

DATA I-

A conversation that took place between Sabahattin Aksal, a famous dramatist, Sevinç Aksal, his wife, Işın Bengi and Petek Kurtböke, master students in the Bosphorus University. (The two slanted lines show interruptions and overlaps).

- AKSAL- Mümkün değil
- IŞIN- Bugünün dili olacak, değil mi? Ona göre yoruma açık olacak, yani Arnold Wesker bu açıdan herhalde belli bir dönem için düşünüyor, değil mi? Ondan sonra ne olacak?
- AKSAL- Evet, başka türlü olacak, başka türlü olacak//
- IŞIN- Kendi belki sağlığında ve bulunduğu yerde sahnelenen eserler-
de//
- AKSAL- Evet, yaşadığı dönem için düşünüyor. Hayır, ben yaşadığı dönem için de diyorum ki bir aş, yeni rejisör bir aş, yeni aş verir ona--başka bir...genişletir--boyutunu genişletir mutlaka, iyi bir rejisör, gerçek bir rejisörden bahsediyorum. O olursa çok iyi. Meselâ yazar sahneye koyduğu zaman ne yapacak? Aynen kendi metnini nakletmeye kalkacak, belki çok sadık olacak, belki çok kafasındakine yakın olacak. Tüm oyuncuların aynı neticeyi almasına imkan yok ama n'olucak? O kadarla kalacak, yani bir aş olmayacak o, yeni bir soluk olmayacak.
- IŞIN- Evet
- AKSAL- Ama ben hep isterim ki mutlaka her sefer bir başkası koysun. Fakat yazar da yaşıyorsa, aynı ülkedeysen, onun da düşüncesini alsın birde.
- IŞIN- Evet. Ayrıca herhalde eklemeler ve çıkartmalar olmamalı değil mi?
- AKSAL- Ekleme bir kere kesinlikle olmamalı. Çıkartmaya gelince, o bütün dünyada yapılıyor. Onun da bir dozu var, bir dozu var. Yani yazar onayını almalı bir kere yaşıyorsa yazar ve...

IŞIN- Evet.

AKSAL- Bir dozda kalır o, yani sonsuza dek gitmez... böyle sekiz sayfa gitmez. Meselâ çok sevdiğim üç dört yeri çıkarmış. Diyelim bütün dramatik oluşumu o çıkarma etkilemeyecektir. Onun da kabul edelim bir an için. Ama o...olsun bir edebî, bir metin bölümü çıkmıştır, o da önemlidir. Sonra kimin haklı kimin haksız olduğu çok belli değildir. Yani o parçanın çıkması lâzım mıdır değil midir? Tiyatrocularda şöyle bir kanı var: yazarlar tiyatrodan anlamaz. Ya yazarları tiyatrodan ayırmak isteyenler... Shakespeare'den de çıkarıyoruz diyorlar meselâ. E ondan da çıkarır, herkesten çıkarır, n'olucak?

PETEK- Ama yorumlama olayı da var. Meselâ o BBC'den gördüğümüz 80 yapımı Hamlet'in üzerine öbürlerini hiç beğenmedik. Yani en güzel yorumlama kitaba sadık olan gibi geldi bize, di mi?

IŞIN- Evet, kitaba sadık tamamen. Derek Jacobi'nin oynadığı bir Hamlet seyrettik okulda. Yaklaşık dört saatti zannediyorum. Oldukça yakındı esere.

AKSAL- Dört saat sürüyor mu!

IŞIN- Dört saat sürüyor ve bir nefeste seyrediyorsunuz.

AKSAL- Demek bize hep kesik kesik anlatıyorlar tiyatrodaki.

IŞIN- O da tiyatro için hazırlanmış ve onu filme almışlar.

AKSAL- Bir de şey var//

IŞIN- Yoksa sinema için değildi.

AKSAL- Evet

IŞIN- Değil mi? Tiyatro eseri olarak tamamen--yani filme göre uygulama olmamış. Yine tabii biraz çıkarmışlar ama--galiba ondan da biraz uzunmuş Hamlet. Zaten biliyoruz çıkardıkları kısımları. Ama eser kendinden bir şey kaybetmemiştir.

PETEK- Tabii. Meselâ o Ruslar'ın yaptığı bir Hamlet filmi var. Gerçi o çok eski bir şey//

AKSAL- O da film olarak mı yoksa tiyatro eseri olarak mı//

IŞIN- Şimdi bu gördüğümüz tiyatro içindi fakat//

PETEK- O gördüğüm Rus filminde//

IŞIN- Film içindi o di mi?

PETEK- O Rus filminde mesela sonunda tabutlar filan gidiyordu, öyle bir şey yok aslında. Başka türlü eklemeseler bile sahne olarak,

AKSAL- Hayır, film yapınca, film teknolojisini kullanacak. Söze yaslanmıyacak, görüntüye//

PETEK- Evet.

AKSAL- Filmin içinde o başka birşey oluyor. Tiyatroyu filme almamalı, tiyatro olarak kalmalı, o kadar. Ne olursa olsun.

PETEK- Işın çantamı uzatırmısın?... Aslında Işın'ın tezi de çok ilginç. O da şiirle ilgili bir tez yazıyor.

AKSAL- Öyle mi? Şiir...

PETEK- Ama şirin//

IŞIN- Şirin... Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde şiir.

AKSAL- Yabancı dil olarak Türkçe... ne demek bu?

IŞIN- Yabancı dil olarak Türkçe programları. Amerikalılar diyelim meselâ Türkçe öğrenicek olurlarsa, onlar için bir program hazırlıyoruz. Bunun içinde şiirin yeri olabilir mi? Olursa nasıl olur?

AKSAL- Sabahattin Eyüboğlu'nun bir şiir kitabı vardı: Şiirle Fransızca Öğrenme diye, bilirsiniz belki. Ama onun amacı başka. O biraz fantezi. Diyor ki "şiir yoluyla Fransızca öğrenilebilir".

IŞIN- Bizim de demek istediğimiz o ama şiirle nasıl öğretebiliriz değil şiirden nasıl faydalanabiliriz.

AKSAL- Evet.

PETEK- Geçengün konuştuğumuz bir konu vardı. Şiir seçmek zorunda Işın tezinde kullanmak üzere ve bir tartışmaya girdik şiirle ilgili. Ben diyorum ki şair aklına geldiği gibi koyar, tek tek üzerinde düşünmez//

AKSAL- Neyi?

PETEK- Şiirdeki kelimeleri diyorum. Işın da daha farklı bir şey düşünüyor.

IŞIN- Tabii ki bizimki biraz spekülasyon oluyor ama sanki çok fazla teknik te varmış işin içinde gibi, değil mi?

AKSAL- Valla...

IŞIN- Sadece belli bir konudan çıkıp ta içinden geldiği gibi//

AKSAL- Ben bu konuda bir de yazı yazdım ve çok ta inanıyorum yazdığım şeye. Üç şey vardır, üç türlü şiir yazılır. Ya da yeryüzünde bugüne kadar üç temel akım vardır. Gerçi onbeş yirmi tane akım var ama temel akım üçtür. Şöyle ki: bunu da şeyden çıkarıyorum, bireysel bir şeye dayamak istiyorum--istedim. İnsan psikolojisinden çıkarıyorum, insanın yetilerinden çıkarıyorum. Şimdi nedir insan. Bir zihinsel yetisi var insanın di mi, düşünme yetisi. Bir duyma yetisi, bir duygu yetisi, bir hareket etme, edim yetisi. O şiirde yok, o başka bir sanatın...o balenin işi, tiyatronun işi, haa düşünme ve duygu. Demek ki bir ozan ya düşünceye yaslı olacak da duyguya yaslı olacak. Bir şey daha var, bu da yeni icat, yüz yıllık: bilinçaltı, bir de bilinçaltı var, bu üç. Şimdi, düşünce. Bunun en kesin, en kristalize olmuş biçimini Romantizm, Coşumculuk akımı ortaya koymuş. Öbürü de gerçeküstücülük. Şimdi şiir ayırımı göre çok kesin. Bir de yöntemlere göre şiir. Yöntem de Klasik anlamda şiir yazmanın en güzel tanımını, en şematik tanımını Paul Vallerin yapmış bana sorarsanız, Fransız yazar--diyor "İlk dize Tanrı vergisidir ondan sonrası çaba". Tanrı vergisi deyimini kullanıyor. Ne demek Tanrı vergisi? İlham diyoruz, esin diyoruz, akla gelen şey diyoruz, bilinçaltınının bir düşüyle akla gelen şey diyoruz. Ondan sonrası çaba. Şimdi, ne demek çaba? İlk dize de çaba yok, yoksa var oluyor. Tanrı vergisi diyoruz. Bir olgu olarak onu kabul ediyoruz ama acaba o bir dize mi? Acaba dize olabilir mi? İyi mi Doğru mu? Güzel mi? Yerli yerinde mi? İşe akıl girmiyor, çaba girmiyor. Asıl ondan sonra yoğun bir çaba başlıyor. O da şu: onluk dize nasıl bir şiir istiyor, ne uzunlukta birşiir istiyor, aşağı yukarı. İki: ölçülü uyaklı mı istiyor ölçüsüz uyaksız mı? Biçimi nasıl olucak? Beşlik beşlik mi giden dörtlük dörtlük dörtlük mü ya da ikilik ikilik ikilik mi ya da hiç bir düzene sahip olmayacak mı? İmge yükü ne olacak? İmgeye yüklü bir şiir mi olacak ya da izlenimsel mi olacak ya da şu mu olacak ya da bu mu olacak. İmge oranı ne olacak? Bunları da tayin....Sonra bütün bunların bütün bu istemlerini gerçekleştirebilme. Bu klasik yöntemdir. Duygusal

yöntemin böyle kesin bir tanımını okumadım bir yerde, bilmiyorum. Ama o da duyguların yansımaları. Bilinçaltı. Ne diyorlar? O da tamamen--onun da bir manifestosu var, kalıbı kesin. O da diyor ki hiç bir estetik ve ahlâkî kaygı duymadan. Bakın, estetik diyor. Ahlâkî kaygı doğal, onu anladık sanatla bir âlâkası yok. Estetik kaygı da duymadan. Yani güzel bir şey yaratma amacıyla olmadan. Bir güzellik amacıyla olmadan bilinçaltının mümkün olduğu kadar sadakatli bir otomatizmle, bir ekritür otomatizmiyle dışarıya vurulması, yani tamamen kendinizden geçeceksiniz, hatta o kadar ki, daha da şey-sırtüstü yatma yöntemi var, sırtüstü yatma (laugh)

IŞIN- Bizim şiirimizde bunu uygulayanlar kim acaba? Var mı?

AKSAL- Tam gerçekçi bir--gerçeküstücü bir yöntemle kimlerin uyguladığını bilemem//

IŞIN- Yani gördüğümüz kadarıyla şiirde yansıyan//

AKSAL- Oktay Rifat'ın son kitabındaki şiirler böyle.

IŞIN- Öyle mi?

AKSAL- Evet, hattâ o kitabın bir yerinde 'yatıyorum sırtüstü' diyor. (laugh)

IŞIN- .....'in şiirleri için aynı şiirleri söyleyebilir miyim?

AKSAL- Hayır.....'in--yok--şiirleri espri, zekâ şiirleri//

IŞIN- Öyle mi? Ben bir yere--ama ben bir şey bilerek değil de//

AKSAL- Estafurullah

IŞIN- Gerçekten. Acaba nereye koyabilirim diye okudukça düşündüm//

AKSAL- Şiir dışında bir yere.

IŞIN- Koyamadım. Meselâ bir İstanbul'u Nedim'in--Bu Şehri İstanbul ki Orhan Orhan Veli'nin İstanbul. Derken.....'den bir İstanbul şiiri gördüm--şu an--hiç bir şey hatırlıyamayacağım şiirden--gerçekten koyamadım. Hani Nedim'in Bu Şehri İstanbul ki derken bir yerlere yerleştirebiliyoruz. İstanbul'u Dinliyorum'un özel bir yeri var. Değil mi? Şekliyle herşeyiyle, Orhan Veli'nin var//

AKSAL- Var.

IŞIN- Derken tesadüf.....'den bir kitap, galiba.....'in içindeydi koyamadım.....şiirini bilerek değilde öğrenmek için soruyorum. Acaba bir yeri var mı o şiirlerin?

- AKSAL- Valla ben bir şey söyliyim mi//
- IŞIN- Ama o şiir dışı//
- AKSAL- Benim zevkim çok dar. Şiirle ilgili çok dar. Şöyle düşünüyorum bakın şimdi.....şiirin içinde veya şiir dışında bir yana bırakalım. Bu kadar şiir yazılıyor, yüz kişi, ikiyüz kişi şiir yazıyor, işte dergilerde görüyoruz. Mutlaka bu yüzelli kişinin bir kırkı şiir dışındadır. Hangi dönem hangi ülkenin-- gelişmiş ülkelerde bile bir yüzyıl, geçmiş bir yüzyıl kaç ozan bırakmış. Beş, altı, yedi. Onun için o şiir dışıdır, bu şiir dışıdır, şiir dışıdır demekle bir yanlışlık yoktur. Yanlışlık şeyde olabilir sadece--isim seçerken yanlış olabiliriz ama mutlaka beş altı, olmaz başka yok, ben bilmiyorum.
- PETEK- Peki.....için Divan şiiri geleneğini sürdürüyor demek haklı.
- AKSAL- Hayır, konuşmak istemem. Şiir dışı.....'i örnek almak istemem.
- PETEK- Bizim hazırladığımız ödev bu gelenek üzerine//
- AKSAL- Gelenek tamam. Onu konuşuruz--geleneği konuşuruz.
- PETEK- Ve ben tabii bir örnek vermek istiyorum.
- AKSAL- Örnek, tabii, sağlıklı örnek almalı//
- PETEK- Yani.....sağlıklı örnek olmaz.
- AKSAL- Bana göre. Yani sıraya girmez. Bir çizgi vardır şiirde. Bir bulantı vardır. O sıraya girmez. Sıra dışıdır. Ama politik, espritüel, yer yer vurucu, yer yer şaşırtıcı, bunlar tamam//
- PETEK- ..... 'i örnek olarak alabilir miyiz?
- AKSAL- Ben sevdiğim şairleri söyliyeyim de başka//
- IŞIN- Dedikoduyu kesmen için// (laugh)
- PETEK- Ben ödevime bir örnek arıyorum!
- AKSAL- Şimdi, Divan şiiri var, Halk şiiri var, di mi efendim? Dörtüüz beşyüz yıllık sürmüş Osmanlı İmparatorluğu'nun şiiri bunlar. Mâlum şairler var. Artık onları tartışamayız çünkü onlar artık klasik olmuşlar. "Ben Bakî'yi severim, ben Nedim'i sevmem" lâf yanlış lâf. Ama şu: Ben "mizaç bakımından Bakî bana daha yakın gelir de Nedim daha uzak" dersem--bunlar olur, onu geçiyorum. Ondan sonraki dönem Edebiyat-ı Cedide. Servet-i Fünun edebiyatı. Bunlar da elli yıl kadar egemen olmuşlar Türk toplumuna. Bunlar da şiir yok. Bunların hiç birinde şiir yok.

Neden yok? Neden şu: Çünkü bizim Tanzimat edebiyatımızda ve halk şiirimizde yani bizim edebiyatımızda taa 1850'lere gele- ne dek nesir yoktur, düz yazı yoktur. Vardır ama bir iki seya- hatname bir iki teskere. Roman, hikâye, essay yoktur. Tanzi- mat'la Avrupa'dan gelmiştir. Onu biliyoruz. Oradan nesiri al- mışlardır. Roman yazmaya başlamışlardır, onu biliyoruz, oyun yazmaya başlamışlardır Tanzimat'la ve o kadar nesrin üzerine düşmüşlerdir ki--haklılardır da--şiir yazarken de nesir yaz- mışlardır bu adamlar, şiir için yazdıklarında da nesir vardır. Onun için bizim o elli altmış yılımız şiirsizdir. Yani ne Namık Kemal'e, ne Abdülhak Hamit'e, ne Ziya Paşa'ya ne Tefvik fikret'e, ne Cenab Şahabettin'e ve daha bunların ikinci sınıf- larına şair diyemeyiz. Evet, şiir yazmışlardır doğru ama şiirle alâkası yoktur. Sonra, bunları takiben Fecr-i Âti, Yeniciler. Onlar tüm yeteneksiz, hiç bir şey yok. Sonra bu bağlantıyı bu kopmayı, bu geniş aralığı--gelenek konusuna ge- tiriyoruz. Geleneğe kesin ihtiyacı vardır sanatın, belki şiiri en fazla. Neden ihtiyacı vardır onu da söyleyeceğim--bir adam geliyor, onun adı da Yahya Kemal. Bu adam--çok zengin, Divan zengin bir şiir, bugün artık bir ölü dildir bizim için, yani bugün yaşamaz, bir ölü dildir, ölü dilin de şiiri olabilir, klasik, güzel, ritmik, hatta o kadar ki Fransız şiirin hava- sına yaklaşıyor, espri aynı, Poesy Pure anlamında şiir--şimdi Yahya Kemal şiir yazmak istiyor ama bakıyor ki geleneği yok adamın. Son seksen sene geriye doğru geleneği yok. Şimdi bu n'apıyor o zaman, bir gelenek bağlantısı olarak Divan dan ya- rarlanarak gazelleri yani "Eski Şiirin Rüzgarıyla" adlı kita- bında topladığı şiirleri, rübaileri, onları yazıyor. Böylece gelenek bağlanıyor. Gelenek, seksen yıllık ses--meselâ sırası gelmişken onu da söyleyeyim, şiirde gelenek ses demektir. Bu- nun dışında bir şey demek değildir. Eliot'un bir yazısı var okudunuz mu?

İŞİN- Tradition and Individual Talent

AKSAL- Yani imge değildir, tema değildir ya da buna yakın şeylerin hiç biri değildir. Tema değişebilir, imgeler değişebilir, dünyaya bakış açısı değişebilir. Bunlar geleneğin dışındadır. Gelenek sesseldir bence...bütün bunlar hep bence...Eliot'un dediğine yakındır hatırladığım kadarıyla. Şimdi ses almak istemiş adam. Geleneği sesle bağlamak istiyor. Onun döneminde yetenekli ama Yahya Kemal çapında olmıyan bir şair daha var. Ona da şair değildir diyemeyiz. O da şairdir. Ahmet Haşim o da. O da Fransız simgeciliğine yaslanmıştır. Sonra ondan sonra Cumhuriyet dönemi şairleri. Örneğin Necip Fazıl şairdir, Nazım Hikmet şairdir ama bunların hepsini aynı derecede mi beğeniyorum, hayır. Nazım Hikmet'i çok beğenmem ben. İdeolojik bakımdan değil sırf şiir açısından konuşuyorum, şairdir, değildir diyemeyiz. Ahmet Hamdi Tanpınar, şairdir. Beş şiiri vardır ama güzel, bu adamın. Bana sorarsanız--gerisini atın--ama bir şairi şair etmek için beş şiir yeter, üç tane de yeter, yani üç tane mükemmeliyet örneği yeter. Ahmet Muhip, Cahit Sıtkı, Fazıl Hüsni ama bunları şayarken sanmayın ki tümüyle beğeniyorum ama hepsi şairdir, ciddiye almak gerek. Fazıl Hüsni, Cahit Sıtkı dedik.

SEVİNÇ-H-Cahit Külebi?

AKSAL- Hayır, sırayla söylüyorum, kronolojik sırayla. Orhan Veli, Oktay Rıfat, Melih Cevdet, Cahit Külebi, Metin Eloğlu... Bu kadar. Benim daracık zevkim bu.

IŞIN- Şimdi şiirden belki bir parça uzaklaşıyor gibi durucuz ama IV.Murat'ı bir ara TV de seyretmiştik//

AKSAL- Evet.

IŞIN- Gene bu gelenek konusuna bağlanıyor. IV.Murat'ı bizler çok beğendik televizyona koşup seyrettik. Fakat sonra eleştiriden anlayanlarla konuştuğumuzda veya gazetelerde eleştirileri okuduğumuzda IV.Murat'ın eser olarak beğenilecek bir tarafı olmadığını gördük. Bu arada eleştirilerimizi bir şeye dayamamız da gerekiyor. IV.Murat'ı biz beğenirken gerçekten--bizim beğenmemiz işte dekor güzeldi, aa ne güzel bizde tarih piyesi diye bir şey yok, böyle piyeslerin bizde de olması ne güzel dedik. Dil çok eleştiri aldı fakat neden aldı? Hepimiz anladık, ço-

cuklarımız dahi anladı dedik.

AKSAL- Neden aldı peki?

IŞIN- Dil...neden aldı ben de bilemiyorum çünkü ben eser üzerinde de şöyle bir inceledim acaba o kadar eskimiymiş diye, değildi.

AKSAL- Değildi, bence fena da değildi.

IŞIN- Ama acaba belli...benim anlamadığım bir kalıp mı var? Dil derken acaba bir takım vurgulardan filan mı söz ediliyor?

AKSAL- Bilmem. Ben...eleştiri aldığını bilmiyorum...bilsem ne açıdan eleştiri aldığını ona göre//

IŞIN- Evet, çok aldı ama//

AKSAL- Okumadım.

IŞIN- IV.Murat'la ilgili hiç iyi bir eleştiri duymadım//

AKSAL- Ne açıdan? Hayır, dil açısından niye eleştiri aldı?

IŞIN- Peki, IV.Murat alsa sizce ne açıdan eleştiri alırdı?

AKSAL- Şu açıdan eleştiri alırdı benim indimde IV.Murat: Şimdi, tiyatro roda bir gerilim vardır değil mi? Yani sonuna kadar tiyatro kendini tekrarlamaz, daima gelişir tiyatro. Ya bir meçhul bırakır ileriye doğru, onun bittiği yerde biter, doğal yerde yani o gerilimin bittiği yerde biter, Şimdi, IV.Murat'ı bu açıdan dikkatli okuyun. IV.Murat oyunun yarısında biter, ondan sonraki tüm bir yinelemedir başka bir şey değildir. Bir yerde biter IV.Murat. Birinci perde sonunda bir yerde biter, yani olgusu biter piyesin. Adam ne söylemek istediye orada söyleyip bitirmektedir. Ondan sonrası sırf bir perdelik piyes yazmıyım ben diye uzamıştır.

IŞIN- Bunun dışında eleştiri alamaz mı?

AKSAL- Hayır, eleştiri şöyle alır. Çok iyi bir piyestir, orijinaldir, parlaktır ama IV.Murat, bana sorarsanız, kötü olmıyan ama büyük ölçüyle ölçemeyeceğimiz, mütevazi ölçülerle ölçeceğimiz, kötü olmıyan Dünyada böyle yarısında biten piyes yok mu? Pek çok var. Bana sorarsanız Kral Lear de öyledir. Kral Lear, birinci bölümünde biter. Orman sahnesi, delirme, ne ekler Kral Lear'e? Olay ne? Dağıtıyor oyları, kızlar değişiyor, karşı koyuyorlar, çözüm, bitti. Ondan sonra bir buçuk saat süren bişirsel söz, felsefe--tefessüf diyelim ondan sonra vakayı bağlıyor. Yani dünyanın en büyük yazarlarında var bu.

- IŞIN- Veya--Yunan Tiyatro'sundaki Ajax, Sophocles'in. Orda da--yanlış hatırlamıyorsam--bütünlük nasıl devam ediyor diye konuşmuştuk, Ajax ya öldüğü halde, piyesin tam ortasında bitiyor.
- AKSAL- Bilmiyorum piyesi... Ölüm veya bilmediğimiz bir şey olmalı. Mesela ölüm değil. Sorun bir yerde çözüldü mü, yani yazarın teması kesin ortaya çıktımı orda piyes biter.
- IŞIN- Peki//
- AKSAL- Bir yazı okumuştum ben, diyor ki: "her piyes Shakespeare dahil merak unsurunu sonuna kadar sürdürür. Çünkü altıyüz kişiyi bir salonda iki üç saat tutamazsınız, merak unsuru olacak yani hem piyesin büyük genel örgüsü içinde küçük küçük sahnelerle her sahne ufak ufak meraklar, belli belirsiz meraklar getirir-- bir büyük süspans sistemi, bir de küçük küçük küçük, ikinci sıradaki süspanslar sistemi.
- IŞIN- Evet.
- AKSAL- Ama bu çok zor bir şey tabii. Her piyeste olmuyor. Bakıyorsunuz bir bulvar piyesi yazıyor, onda oluyor. Tabii bu piyesi alıp tanrı katına yüceltmez ama olması çok iyi olurdu. Bu açıdan eleştirebiliriz piyesi.
- IŞIN- Peki, IV.Murat için gene--IV.Murat'ı konu ettik ama başka şeylerde olabilir--günümüzden birkaç yüzyıl geriye gidip herhangi bir konuyu alıp piyes haline getirebilir miyiz acaba? Bu açıdan da mı eleştirebiliriz olumsuz yönde? Yani bizde bu IV.Murat dönemini göstermiyor olduğu gibi, biz gördüğümüzü sanıyoruz ama acaba bir tarih kitabından alınmış bir konu diye düşündüğümüzde daha mı çok şey bekliyoruz acaba?
- AKSAL- Sanmıyorum ki yazar IV.Murat'ı tarihi belge olarak bize anlatsın. Orada şunun için anlatmış olması gerekir: Kafasındaki bir temayı öyle bir geçmiş zaman kalıbında en iyi gerçekleştirebilecekse o zaman onu alıyor, meselâ 20.yy.ın başında Fransız yazarları eski Yunan piyeslerini yinelemişlerdir. Hem tarihi olgu değil doğrudan doğruya piyes. Biliyorsunuz J.P.Sartre Sinekler piyesi, J.Girdout'nun Electra, J.Anouilh'un Antigone piyesi. Ee niye şimdi adam Antigone'yi bir ikinci kere yazsın? Şunun için: kafasındaki temaya geçmiş zamanda bir kalıp bul-

yor, yazıyor. IV.Murat'ı da yazar bu niyetle yazmıştır, ya-
nılmıyorsa onun teması iktidar hırsı yani iktidara gelince
yapılmayacak şey yoktur falan filan. Maksat geçmiş zamanı an-
latmak değil. Meselâ Brecht niye Galile'yi yazıyor? Bir tarih-
sel belge bırakmak için mi? Hayır. Kendi düşüncesini somutla-
yacak bir kalıp buluyor.

PETEK- O zaman tarihsel oyun grubuna sokamayız IV.Murat'ı di mi?

AKSAL- Zaten tarihsel oyun diye bir şey bence...vardır, yazıyorlar,
görüyoruz ama yok saymak--bazı şeyleri yok saymak lâzım.

IŞIN- Yani Shakespeare'in meselâ Historical Play denen o II.Richard.
Onlar şimdi diyorlar ki onlarda IV.Murat'taki hata yok çünkü
Shakespeare kendi yorumuyla onu getiriyor, yani bizde II.Richard
ın dönemiyle ilgili birşey göstermek istemiyor.

AKSAL- IV.Murat ta özgün tema yok, biliyorum yok.

IŞIN- Bir özgün tema yok, sadece herhangi bir edebiyat kitabından
IV.Murat'ın tahta geçtiği.....(30 dk)

AKSAL- .....ölçülü biçili, getiriyor temiz bir dil, temiz, ölçülü
biçili, iyi ama bunlar yetmez--şeyi yok--rüzgarı esmiyor, bir
de rüzgarı var, rüzgarı esmesi gerek, herşey, herşeyi yerli
yerinde. Bakın bununla ne demek istediğimi anlatmak için bir...
çok sene önce Leopold Levi vardı, Güzel Sanatlar Akademisinin
başında, uzun zaman kaldı. Onun bir konferansının sonunu, bu
adam bir öyküyle bitirdi, o öyküyü anlatayım size...kırk sene
önceki şey, aklımda kaldığı kadar... "Ben bir hikaye anlatım
size" dedi. "Ben" dedi "Fransa da taşra, ikinci derecede şe-
hirlerde büyüdüm, taşra kasabasındaydı evimiz, ailemiz işte
annem, babam, kardeşlerim. Bir de bir yaşlı emektar ahçı kadın
vardır, o servis yapar, yemeği filan o hazırlardı, bir gün
yine böyle bir çorba getirdi koydu, hepimiz oturduk. Annemin
adeti idi, hepimizden önce annem bir kaşık alırdı çorbadan. O
akşam da o aldı çorbadan dedi ki madam--diyelim madam Mari--
buna ne kadar tuz koydunuz? İşte iki kahve kaşığı madam. Tamam
demiş o, buna ne kadar yağ koydunuz? İşte şu kadar, tamam.
Bunu ne kadar ateşte tuttunuz? Şu kadar. Tamam. Harlı ateşte
mi tuttunuz, kısık ateşte mi tuttunuz? Şu kadar dakika harlı

ateşte, şu kadar dakika kısık ateşte sonra gene harlı ateşte. O da tamam, şu tamam, bu tamam, şu kadar şu, tamam, tamam, tamam diyor. Ama yine de olmamış bu çor ba madam Mari olmamış diyor. Ve Levi onun üzerine--özgün cümlesini söylüyüm--sanat yapıtları da böyledir, her ölçüsü her şeyi tamamdır da dedi bazen gene de olmaz dedi. Şimdi Turan Oflazoğlu'nun dili bana göre... o tiyatro dili, tamam bunda bir şey yok//

IŞIN- Yani nazım da bir şey yok diyorsunuz

AKSAL- Yok tabii. Bugün herkes nazımla yazıyor di mi? Meselâ Christopher Fry nazımla yazmıyordu? İngiliz...Eliot nazımla yazmıyor mu?

IŞIN- Evet.

AKSAL- Yazıyor, yazıyor, üstelik serbest nazım şeyinki//

IŞIN- Oflazoğlu'nunki.

AKSAL- İyi, temiz, ölçülü, biçili, fazla eleştiremezsiniz onu ama ruhu yok, rüzgarı esmiyor, demin anlattığım hikâyeye örneği. Böyle de eleştirebilirsiniz ama bunun bir ölçüsü yoktur, bir ölçüyle yürüyemezsiniz o dilin üzerine.

IŞIN- Evet, o vakit eleştirilerin sağlıklı olanları dille ilgili olanlar değil fakat//

AKSAL- Dili bile bu açıdan eleştirebilirsiniz fakat öznel, sübjektif bir lâf söylemiş olursunuz ama eleştiri ne yapalım ki sonunda sübjektiftir, sonunda sübjektiftir eleştiri. Demek ki toparlayalım şimdi. Orda bana göre gerilim yarıda bitiyor, piyesin ikinci yarısı gereksiz, özgün bir tema getirmemiş daha ziyade, dediğiniz gibi tarihsel bir olay, bir hikâyeye anlatmış izlenimini veriyor, bu da doğru. Üçüncüsü dil, yerli yerinde, ölçülü biçili, temiz pak ama ateşi yok, yani çağrışımsal gücü yok dilin.

IŞIN- Evet//

AKSAL- Bütün piyeslerinde böyle dikkat ederseniz, beş altı piyes hep aynı. Geleneğe gelince...gelenek şiirde ne demek? Şiirin geleneksel sesidir, o ses aruz da olabilir, hece olabilir, serbest şiir olabilir ama değişmez, o sesi alır o sesi--aynı sesi alır taklit eder demek istemiyorum, o sestten bir tını, gelenek-

sel ses, şiirin geleneksel değeri, şiirin geleneksel sesinden bir tınıyı, bir ritmi, bir ritm grafiğini koruyabilmek bir ölçüde demektir. Bunun dışında bir gelenek şiirin dışında düşünmem çünkü o zaman n'olur? Öykünme olur. Yani teması geleneksel tema, geleneksel imgeler, geleneksel iddialar...değildir onlar. Şiirin en önemli tarafı bence sestir. Şimdi meselâ bakın, Yahya Kemal'in Itrî şiiri. Itrî şiirine başlarken diyorki: "Büyük Itrî'ye eskiler derler/bizim öz musikimizin pirî". Şimdi bunu söze çevirirseniz bu kadar alelade bir söz yok dünyada. Bir musiki öğretmeni sınıfa girdiği zaman diyebilir ki çocuklara: Büyük Itrî'ye eskiler bizim musikimizin piri derler. Bundan bir zevk alınmaz, bu şiir değildir ama öyle bir ses vermiş ki o ses onun şiirselliğini oluşturuyor. Sonra bazen temaya karşı olursunuz, olaylara karşı olursunuz, gene de o şiiri seversiniz. Demek ki duygularınıza yaklaşmamıştır, o şiirle aranızda çağrışımsal bir ilişki yoktur aranızda, hatta karşısındadır üstelik ona ama gene de çok seversiniz o şiiri. Orda gene sevdiğiniz o sestir, ritmdir, ritmi sevmektir. Meselâ Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "ne güzel geçti bütün yaz geceler küçük bahçede" filan diye başlayan bir şiiri var. Nurullah Ataç bir yazı yazmıştı onun için, diyor ki "hiç hayatımda bir gece öyle küçük bir bahçede oturmam, böyle bir anım yok, böyle bir özlemim yoktu ama" diyor "bu şiiri çok sevdim" diyor. En güzel biçimiyle sevmek bir şiiri böyle sevmektir, bir anlam bakımından ona yakınlık duymadan, hatta hele anlamına, hele temasına karşısanız gene de severseniz o artık o şiirin en yüce mertebeye ermiş biçimidir, kuşku yok, kuşku duyulmaz artık ondan.

IŞIN- Peki, yabancı piyesleri Türkçe'ye çevirirken, sizce bir yol takip edilmeli mi? Meselâ Shakespeare in Bir Yaz Gecesi Rüyası.

AKSAL- Evet.

IŞIN- Devlet Tiyatro'sunda sahneye koydular, ona da biz gitmiştik, yine ondan zevk aldım, hoşlandım piyesin herşeyinden, sonra gazetelerde okuduğum eleştirilerle hakikaten hayrete düştüm ve hiç anlamıyorum herhalde dedim. Tabii ki bu kesin zaten ama.

Yazanlar çünkü, herhalde belli bir şeye dayayarak yapıyorlardı eleştirilerini. Biz her halde kulağımıza sesler hoş geliyor, "aa ne güzel Shakespeare de bunu ölçülü biçili yazmıştı, çeviren de aynı şeye dikkat etmiye çalışmış" diyip hoşlanıyoruz, dekordan hoşlanıyoruz, pek çok şeyden etkileniyoruz ve konu da işte oldukça Shakespeare in isteğine diyelim veya yazdığı şekle yakındır diyoruz. Derken Can Yücel'in Bahar Noktası//

AKSAL- Biliyorum, seyrettim onu//

IŞIN- Adaptasyon mu desek acaba, çeviri değil çünkü. Böyle mi yapmak gerekiyor sizce?

AKSAL- Bence öyle. Can Yücel'in yaptığı iyimidir kötümüdür bilmiyorum fakat öyle yapmak lâzım yani Shakespeare Türk olsaydı nasıl yazardı Türkçe de diye düşünerek. Özellikle Shakespeare, adam şiir yazıyor, onu gene şiirsel değeri olan bir metinle vermektir yoksa anlamını nakletmek değildir//

IŞIN- Yani Can Yücel'inkini yapmamak lazım o vakit.

AKSAL- Hayır, Can Yücel o iddiayla yapmıştır onu, işte onun için dedim Can Yücel'inki nasıldır bir şey demiyeceğim dedim ama yöntemi o yöntemle yola çıkmıştır. Yöntem tamamdır da uygulama başka türlü olmuştur. Meselâ Hamlet'i André Gide çevirmiştir. Edgar Poe'yu Baudlaire çevirmiştir, bununla şunu demek istiyorum, hem kendi dilinin bir sanatçısı olacak o adam, hem de o metne o yazara bir ruhsal yaklaşımı olacak yani gelişigüzel alıp nesir gibi çevirmek değil. Meselâ Sabahattin Eyüboğlu'nun Shakespeare çevirileri gene de en iyi çevirilerdir kanımca. Yığınla değişik adamların pek çok Shakespeare çevirileri vardır. Yetersizdir. Yine de demiyorum doruk noktasında çevirilerdir, değildir ama gene de en iyisi onunkiler.

PETEK- Peki AKM deki kimin çevirisiydi?

AKSAL- Hatırlamıyorum.

SEVİNÇ H- Çok eski çeviriler di mi?

PETEK- Bu yeni miydi?

IŞIK- Yeni gibiydi ama nazımla--tabii ki Shakespeare in yazdığı ölçüler içinde değil ama o havayı vermeye çalışmışlardı ama hiç

beğenilmedi. Hatta Cevat Çapan'ın Milliyet Sanat'ta yanılmıyorsa çıkan eleştirisini hatırlıyorum. Bütün tiyatro talebelerinin görmeleri lâzım çünkü ancak bu şekilde bir tiyatro eserini nasıl//

AKSAL- O Bahar Noktası için//

İŞİN- Devlet Tiyatrosundaki için söylüyor--"nasıl sahneye koymamak, çeviriyi yapmamak gerektiğini ancak bu oyunu seyrederek anlayabilirler" diyor.

AKSAL- Doğrudur.

PETEK- O zaman o Can Yücel'in için çok pozitif bir eleştiri getiriyor olmalı?

İŞİN- Galiba kıyaslıyordu fakat beni esas etkileyen bu Devlet Tiyatrosundakinin bu kadar kötü eleştiri almasıydı. Biz beğendikti onu...

PETEK- Bunun dili, 1956 baktım ilk basımı, o zaman için... yani şimdi için bile bu dil eski değil. Aslında yaptığımız değişiklikler çok gerekmez di mi?

AKSAL- Vallaa o kadar rahatsız etti ki beni o konu, hala üzerindiyim, yani bir girdaptayım bu konuda. Üstelik... İlk isteğim bu oldu, bugünün diline... Biliyorum, o kadar eski olmadığını ben de biliyorum fakat cımbızla kelime çekip aldığınız zaman olmuyor. Yeniden... Ya öyküleri yeniden bir anlamda yazmak, bazı cümle turnürlerini değiştirmek, o da büyük bir çaba. Sonra bir kelimeyi atıyorsunuz, hadi biraz ılımlı yapıim diyorsunuz, şu dedim, bu dedim işte...

PETEK- Yani 56 ya göre bunun//

AKSAL- 56 ya göre çok iyi, ileride.

PETEK- Çok ileriymiş di mi? Ki bugün içinde hiç//

AKSAL- Sonra öykülerde bir oranda da şey vardır, böyle bir ses uyumu vardı üstelik kelime değişikliği ses uyumunu bozuyor. Meselâ bugün konuşurken diyorum "meselâ" ama yazarken yirmi yıl oldu ki "örneğin" yazıyorum. Şimdi bir öykü var başka bir kitapta, iki kitabı bir araya getireceğim zaten. Orada bir cümle 'meselâ' diye bitiyor, bir türlü kıyamıyorum oradan o meselâ yı çıkarıp, örneğin geldiği zaman ses hızı düşüyor, ama o da nasıl

olacak bilmiyorum, şimdi bazı öyküler biraz daha ılımlı olacak, bazıları biraz daha yenilemiş olacak, sonra kelimeler bağırıyorlar meselâ 'onu değiştirdin beni niye değiştirmiyorsun' diye. O da bir sorun.

PETEK- Bir de çok dikkatimi çekti. Bir şeyi özellikle öyle yapıyorsunuz.

AKSAL- Neyi?

PETEK- Fiilleri bizim ağızımızdan çıktığı gibi koyuyorsunuz. Diyelim ki meselâ kalacak. Kalacak diye yazmıyorsunuz onu, kalıcak. O ı özellikle//

AKSAL- Eskiden öyle yazıyorlardı, eski imlâ.

PETEK- Öyle mi?

AKSAL- Bu imlâ aşağı yukarı 1965 ten beri//

PETEK- Ben onu özellikle Sabahattin Amca//

AKSAL- Hayır, 65 ten önceki bütün kitaplara bakın, hep öyle.

SEVİNÇ H- Kalıcak mıdır? Kalacak...

AKSAL- Hayır, daha tipik örneği var onun meselâ.

SEVİNÇ H- Kalacak, gelecek, gidecek...

PETEK- Hatta ben hep alışkanlıkla onu kalacak yazıp sonra//

AKSAL- Aman keşki kalacak yazsaydın, şimdi zaten kalıcak yazsanız bile mürettipler kalacak diziyorlar.

PETEK- Öyle mi?

AKSAL- Alışmışlar onlar tabii.

SEVİNÇ H- Fakat belki biraz da yazarın ağzı o di mi?

AKSAL- Hayır, hayır. Öyleydi eskiden. Yani o bir İstanbul ağzı.

SEVİNÇ H- Demek İstanbul ağzı.

AKSAL- Meselâ ayağını süriyecek, süriyecek, yoo o diil, o iyi örnek diil, çok tipik örnek var, bu bana çirkin geliyor şimdi.

SEVİNÇ H- Ama konuşurken yine öyle konuşuyoruz.

PETEK- Yani artık a ya döndü öyle mi?

AKSAL- A ya kesin.

AKSAL- İşte diyorum 60 tan itibaren.

SEVİNÇ H- Öyle mi? İlkokuldan beri öyle öğretiler bize, yanlış derlerdi öyle yazdığımız zaman.

- AKSAL- Hatta bir piyes çevirmiştik bir hanımla beraber vaktiyle... Kesin ordan biliyorum, 63-64 yılında. Hep ı sesiyle. Çıkmadı o piyes sonra, bazı nedenlerle çıkmadı fakat dizildi. Baktık ki provalarda, tashihlerde hep a ya dönüştürmüş. O kadar rahatsız oldum ki, alışmışım öbürüne.
- SEVİNÇ H- Çok mu var öyle Petek?
- PETEK- Çok var. Çok dikkatimi çekti ki doğal olanı da bu aslında.
- SEVİNÇ H- Çok severim ben de o hikâyeyi, Sabahattin Amcan hiç sevmez.
- PETEK- Öyle mi? Sevmez mi?
- AKSAL- Öyle uzaklaşmışım ki.
- SEVİNÇ H- Halbuki çok güzeldir hikayeleri.
- PETEK- Yaralı Hayvan dan mı özellikle yoksa bütün hepsinden mi?
- AKSAL- Bütün hepsinden.
- SEVİNÇ H- Roman da yazabilir yani di mi?
- AKSAL- Yazamam
- PETEK- Neden?
- AKSAL- Bilmem hiç denemedim.
- SEVİNÇ H- Bir dene bakalım, bi de onu dene.
- IŞIN- Siz hiç bu konularla ilgileniyor musunuz?
- AKSAL- Dört tane öykü yazdı hayatında.
- PEEK- Ya öyle mi? Ben bunu hiç bilmezdim.
- AKSAL- Ben de bastırdım onları.
- PETEK- Allah aşkına? Çok okumak isterim duruyorlarsa hâlâ.
- SEVİNÇ H- Sonra çok başarılı bulmadım kendimi, vazgeçtim.
- AKSAL- Fena değildi, ciddi söylüyorum, fena değildi.
- SEVİNÇ H- Sabahattin çok beğeniyordu, ama yürümedi, bir yol tıkanıklığı oldu, bilemedim, sürdüremedim, emekli olursam başlayacaktım olama(Laugh)dım. Ben öyküyü ve romanı çok severim, Sabahattin gibi değilim, çocukluğumdan beri merakım var.
- IŞIN- Şiir?
- AKSAL- Yazmadı.
- SEVİNÇ H- Şiir hiç yazmadım. Sabahattin dolayısıyla seviyorum şiiri. Onun şiirlerini okurum, onun beğendiği yazarların şiirlerini, yani devamlı bir şiir takib etmem ve o çok şikayetçi bu yüzden.

- AKSAL- Yani şiir sevmez o aslında.
- SEVİNÇ H- İyi şiiri anlarım ama, tabii o da Sabahattin'in sayesinde, iyi bir şiir eğitimim var...
- İŞİN- Siz demin konuşurken 'bir dize gelir akla' dediniz.
- AKSAL- Tanrı vergisi.
- İŞİN- Yarıda kaldı.
- AKSAL- Tanrı vergisi bir dize, ondan sonra tümü çaba, bütün mesele, tekrarlıyorum, o dizeyi tanımak, bazen de gelir de, işte gelir, atarsınız bu olmaz dersiniz, bazen bundan şiir çıkar, nasıl çıkar, ne istiyor.
- SEVİNÇ H- Bazen bir tek kelime için aylarca düşünür, hatta yazılmış bir dizenin bir tek kelimesini değiştirmek için o şiir ertelenir, bir sene sonra, iki sene sonra ancak basılır--o bir tek kelime yüzünden--ben ona yardımcı oliim diyorum, bir yığın kelime buluyorum ııh//
- AKSAL- Şimdi güzel bir konu açtı. Her, yani kendini ciddiye alan her şair de vardır bu. Yahya Kemal de fazlasıyla vardır, Yahya Kemal bir dize için bir kelime arıyor meselâ, bulamıyor, bulamıyor, bir sene geçiyor, altı ay geçiyor. Bulduğu zaman şöyle dermiş--ah, kelime değilde--kelime de arıyor ya--bir dize: "Mısra-i Mukadderi buldum"(laugh)kaderdeki mısrayı buldum.
- İŞİN- O vakit konudan şiire gidiş zor di mi?
- AKSAL- Konudan hiç bir zaman şiir çıkmaz, konuyla alakası yok şiirin.
- SEVİNÇ H- Yazar için yok ama okuyan için var.
- AKSAL- Ben size okuyim mi bir kaç satır?
- SEVİNÇ H- Ne'den Sabahattin?
- AKSAL- Piyesimden...sıkılmaz mısınız?
- SEVİNÇ H- Ah, yeni piyesinden mi? Hepsini okuma ama...

DATA II-

A conversation taken from a TV program that took place between Haldun Dormen, dramatist and playwright, and Mücap Ofluoğlu, also a dramatist and a poet.

- DORMEN- Bugünkü konuğumuz uzun yıllarını tiyatroya veren, birçok yıldızı seslendiren, ülkemizin sevilen şairleri arasında yer almış gerçek bir İstanbul beyefendisi, hoş geldiniz sayın Mücap Ofluoğlu.
- OFLUOĞLU- Hoş bulduk efendim.
- DORMEN- Söyleşimize başlamadan önce ben bir soru sormak istiyorum, eminim, seyircilerimiz de merak ediyorlardır. Sizin bu Ofluoğlu ismi nereden geliyor, gerçek bir Oflu'musunuz?
- OFLUOĞLU- Evet efendim, büyükbabadan Ofluoğlu'yum. Büyük babam Oflu, Hafız Nedim adıyla bilinir Of'ta, fakat sadece hafızlığıyla yetinmemiş, okumuş, yazmış bir insan. Yani kültürünü genişletmiş, Kendisi son kez Erzurum defterdarlığından emekli olmuştu. Babam Trabzon'da lise öğrenimini yaptıktan sonra İstanbul'a geliyor, İstanbul'da o zaman darülfünun adıyla bilinen üniversitede hukuk okumaya başlıyor ve kendini edebiyata ve--tiyatroya karşı da çok merakı ve yatkınlığı varmış babamın, Kadıköy'de Tiyatro Heveskaran Cemiyeti var, bu Meşrutiyet yıllarına rastlıyor efendim, oradan bu Heveskaran Cemiyetine giriyor ve--gençliği dolayısıyla birazda düzgünceymiş efendim, yani şeklen//
- DORMEN- Jön prömiye
- OFLUOĞLU- Jön prömiye//
- DORMEN- O zamanki deyimle
- OFLUOĞLU- Evet yakışıklıymış, Jön prömiye yapmışlar, "La Dame o kamelya"da Armand Duval rolünü oynamış, bir de o ara Meşrutiyet devriyle beraber çok üne kavuşan Namık Kemal'in "Vatan Yahut Silistre"de İslam bey rolünü oynamış//
- DORMEN- Profesyonel mi?
- OFLUOĞLU- Hayır o, amatör fakat profesyonel bir tiyatro gibiymiş

OFLUOĞLU Çok beğenilmiş, bu iki rolden sonra babası Trabzon'da--aile orada--duyuyorlar "eyvah, oğlumuz oyuncu oldu" filan diye bir telaş alıyor onları, mektuplar bilmem neler filan, kal-kıp geliyorlar ve Darülfünunda okurken işine--yoluna devam etsin deyip oyunculuğu bir kenara alıyorlar, o zamanki şey-le, saygıyla diyelim, ebeveyne olan saygıyla büyüklerine bıraktı, fakat onlar bilmiyorlar tabi torunlarının//

DORMEN- Evet

OFLUOĞLU- Evet aktör olucağını, efendim işte babam bu arada İstanbul'da Fransızca--ayrıca--öğretmenliği yapıyor Kabataş Lisesi-nde, dayım okuyormuş, Lise'de onun öğretmeni olarak, Fran-sızca öğretmeni olarak eve geliyor, annemde şana meraklı ve şan dersi alıyormuş evde, Kadıköy'de Bahariye caddesinde, şimdi Eğitim Merkezi yanındaki bir apartman vardı, orada bir evde oluyor bu olay--orada efendim eve gelen bir--genç bir adam ve tiyatrodan tanınmış; ve musikiyle uğraşan bir genç hanım, ve evleniyorlar efendim. Sonuçta aktör oğulla-rı dünyaya gelmiş.

DORMEN- İlk rolünüz sizin--siz tiyatrodan mı başladınız sinemadan mı başladınız ilk kez?

OFLUOĞLU- Şimdi bakın ben size onu anlatayım. Ben ortaokulda manzume yazmaya başladım, yani böyle edebiyata karşı bir eğilim başladı bende.

DORMEN- İlk yazdığınız manzume hatırlanıyor mu?

OFLUOĞLU- İşte onu hatırlamıyorum, yalnız şey, acı bir olaydır, çok sevdiğim bir arkadaşım böyle--kaybettik, vefat etmişti, onun arkasından bir manzume yazdım, işte onüç ondört yaş-larında vardım. Türkçe hocamız çok beğendi bu manzumeyi, inanın şimdi ezberimde değil, ve bana defalarca bunu okutu-Allah rahmet eylesin, İhsan Mahri beydi adı ve ağlardı, çok duygusal bir insandı. Bu manzumeye giriş. Tiyatroya giriş lisede başlıyor, bir okul temsilinde yine manzum bir piyeste oluyor ve ben onyediyim yaşındayım, yetmiş yaşında bi adam rolünü oynuyorum düşünün.

DORMEN- Okulda bu.

OFLUOĞLU- Okulda oluyor filan, ve neyse büyük başarılı buluyorlar beni filan ve edebiyat öğretmeni bu sefer de "sen" diyor "aktör olacaksın". Ben de zaten başlamışım, manzume filan, derken tiyatroya başlamış, babadan gelme tabii. Peki nasıl olacağız aktör? Konservatuvar sınavlarına girdim, ve tabii her şey eğitimden geçerek oluyor değil mi?

DORMEN- Doğrusu da bu

OFLUOĞLU- Peki dedik, biz kalktık konservatuvar sınavlarına girelim dedik. 1938'de Ustanbul'dan Ankara Devlet Tiyatrosu Konservatuvar tiyatro bölümüne sınavlarına katıldım. İkinci yıldı konservatuvar açılalı, biliyorsunuz 1936'da açılmıştı Ankara Devlet Konservatuvarı. İkiyüz kişiydi sınava katılan, üç elemenden geçtik ve beş kişi kaldık finalde ve Karl Elbert'de vardı bu, jürinin başında baş öğretmen olarak; beş kişi kaldı fakat bir kişi alınıyordu, işte o bir kişi ben olamadım ne yazık ki, Nihat Aybars olmuştu. Sonradan çok ünlü bir aktör oldu o da şimdi emekli oldu... Olmadı yani okuldan başlayamadık, ama dedik ki beni anlayamadılar oysa ben aktördüm o yaşta bile, peki nasıl aktör olacağız? Bu sefer Türkiye'nin en güzel efendim, konservatuvarın dışında en büyük tiyatrosu malum İstanbul Şehir Tiyatrosu değil mi?

DORMEN- Ha Muhsin Ertuğrul yönetiminde//

OFLUOĞLU- Tabii, Muhsin Ertuğrul yönetiminde, e dedik biz de şehir tiyatrosuna girelim. E kolay olmadı, evvela tiyatro sahnesine çıkmadan sinema kamerasının karşısına geçmek varmış.

DORMEN- İlk oynadığınız film neydi?

OFLUOĞLU- Dertli Pınar adlı bir film. Faruk Kenc'in yönettiği ve Bahar Gelenbe'nin çektiği//

DORMEN- Kameramanı

OFLUOĞLU- Evet, bakın kimler var filmde, Hüseyin Kemal Gürmen, Sami Ayanoglu, Talat Artemel, Nezihe Becerikli, Suavi Tedürefik Kemal Arduman ve Hamdi Şarlıgil ve de Vedat Karaokçu

DORMEN- Nezihe hanımdan başkası...

OFLUOĞLU- Evet hepsi rahmetli oldular.

DORMEN- Allah size ve Nezihe hanıma ömürler versin.

OFLUOĞLU- Teşekkürler. Şimdi, benim bütün tutkum tiyatroya, kalktım Muhsin beye gittim.

DORMEN- Sinema döneminden sonra

OFLUOĞLU- Evet dönemi başladı, sinemaya girdik işte ufak tefek roller oynuyoruz filan, kırk elli kadar filmde oynadım. İşte bunların içinde "Vatan için" "Kaldırım Çiçeği" işte "Son Baskın" gibi filmler, önemli olanlar, birkaç tanesi daha var, böyle önemli bir takım kompozisyonlar oynadım. E, Muhsin beye gittim, fakat o arada da bir de küçük bir memuriyetim var, yani tiyatroya kendime bir yer yaptıktan sonra bırakacağım bir memuriyet bu 1943-44'lere rastlayan senelerde--

DORMEN- Neydi memuriyetiniz?

OFLUOĞLU- Efendim çok tuhafınıza gidecek belki Sütlüce'de bulunan hayvan borsasında muhasebe memurluğu yapıyordum. Evet, gittim Muhsin beye, evladım dedi seni dedi konservatuar sınavlarına sokalım dedi, beni böyle, ben yaşamı pek göstermezdim o zamanlar 23-24 yaşındayım ama böyle 17-18 yaşında falan duruyorum//

DORMEN- Gene göstermiyorsunuz

OFLUOĞLU- Teşekkür ederim efendim göstermemeye çalışıyoruz, "efendim" dedim "ben" dedim, "ne yazık ki sınavlara girdim kaybettim" dedim, "yaa vahvah, peki şimdi ne yapıyorsun?" dedi. Şimdi ne desem düşündüm "efendim ben hayvan borsasında muhasebe memurluğu yapıyorum" "vaay evladım" falan dedi peki dedi sen dedi işini bırakma gel dedi arada sırada sana uygun roller çıkarsa oynarsın dedi. Ben tabii işin peşini bırakmadım, işin peşini bırakmadığım gibi tiyatroyun da peşini bırakmıyorum. Nihayet Jül Sezar piyesi oynanıyor. Geldim, beni figüran olarak yazdılar bir de elime kart verdiler, o kartı hala saklarım.

DORMEN- Ne yazıyordu kartta?

OFLUOĞLU- "Sahneye girebilir"

DORMEN- Yani kulise girebilir anlamında.

OFLUOĞLU- Evet, kulise girebilir diye, çünkü tiyatroya giderdim, böyle sanatkarların girdiği kapının üzerine "girilmez" yazardı daha ortaokul lise öğrenciliğimin başlarında, öğren ciliğimin, tiyatroya girer çıkar, ondan sonra, sahnede be ni böyle büyüleyen sanatçıları görebilmem için, o kapıya gider sanatçıların çıkmalarını izlerdim ve böyle o kapıya bakardım. Kapıdan içeri nasıl girebilirim? ve bana o kart verilince artık düşünün, uçmuştum--hayır, konservatuarda bana diploma verilse belki bu kadar sevinirdim, tabii. Gittim figuran olarak

DORMEN- Jül Sezar oyununda

OFLUOĞLU- Evet Jül Sezar'da, biz böyle Romalı kılığında filan, saç larımız falan böyle yapılı böyle bekliyoruz perde açılacak, tabii genel provaya devam-ben ise gidiyorum işten kaçıp provaya gidiyorum--böyle dururken perde açılacak beklerken birdenbire sahne amiri-Nejdet Mahfi Ayrıl'dı o sırada-- "Heykeller! Heykeller!" filan dedi ne heykeli diye şaşır dık biz birdenbire. Heykeller gelmemiş, meğer Sezar'ın sarayına konacak heykeller, böyle aksesuar heykeller gel memiş, heykel olmak isteyen varmı, gönüllü arıyorlar. "Ben olurum" dedim. Ben de çünkü kalabalık arasında bir kişi ol maktansa heykel olup böyle tek başına durmak daha iyi, daha çekici geldi bana. İki heykel daha lazımdı iki heykel de bulundu, fakat ben baş heykel olarak--bu bir gün zannedi yordum, meğer bir hafta gelmedi heykeller ben

DORMEN- Bir hafta heykeldiniz

OFLUOĞLU- Bir hafta ince bir tülün arkasında Sezar'ın sahneleri oynandığı zamanlarda biz böyle bir kaidenin üzerine çık tık (gets up and stands like a statue)

DORMEN- Peki, titredinizmi ilk gece heykel olarak--

OFLUOĞLU- İlk gece zaten heykel olmasam da titriyordum heykel olun ca da büsbütün--birşey yapamıyordum da--o sırada-ikinci gündü galiba metine oynanıyordu, burnumun üzerine sinek konmazmı? ben de (moves his nose) böyle neyse, ışıklar sön dü neyse (Pretends to sweep off the fly from his nose with

his hand) ışıklar yandı. Ben çok büyük bir şey söyleyeyim mi? Yani, sözlü rolden heykel olup böyle dikilip durmak daha güç (sits down again)

DORMEN- Peki oyunlarda varmıydı heykel rolü Jül Sezar'dan sonra?

OFLUOĞLU- Oynamadım çünkü çok başarılı bir heykel olmuştum, dedilerki artık bu adam heykelliği elde etti, kanıtlandı, sözlü rol verelim dediler. İkinci piyes Cahide Sonku hanımın "Gök Korsanı" adlı manzum bir piyesiydi. Ee, ben zaten okuldan manzumeye, manzum piyeste oynamaya alışmıştım, bana tuttular bir korsan rolü verdiler. Ve düşünün, Dormen, Cahide Sonku'ya replik veren bir korsan oldum ikinci piyeste. Ama bunlar hep ücretsiz tabii, parasız gönüllü, Efendim, Cahide hanımla böyle düşünün yıllarca böyle şeyden, galeriden balkondan izlediğim Cahide Sonku'ya replik veren bir korsan

DORMEN- Ne demiştiniz hatırlıyormusunuz?

OFLUOĞLU- Ah, onları hatırlasam ne güzel olurdu. Anıları da yazıyorum ama o kadar detayına inemeyeceğim tabii, bu kadar ayrıntıya. Fakat Cahide hanıma replik veren bir korsan olmuştum. Evet, şimdi iki yıl Şehir Tiyatrosunda çocuk kısmı da dahil bir çok oyunda rol oynadım ve ikinci sezon başında komedi kısmında "Volpone" oynanıyordu Ben Johnson'un, orada Vasfi Rıza'lar, Behzat ve Galip Arcan'ın yanında bir rol verdiler bana, bir gene küçük rol. Yazın açık hava tiyatrosu açıldı 1947'de, orada "Oedipus" oynanıyordu Sofokles'in, ve Muhsin bey sahneye koyuyor ve birdenbire böyle //

DORMEN- Bir aktör oluyorsunuz.

OFLUOĞLU- Bir aktör adayı diyelim. Fakat kadroya girmek güç tabii, ne yapsak ikinci sezon rol aldıkça bize üç buçuk lira gündelik vermeye başladılar. Ama oynadığımız zamanlarda. Oysa, ben artık hayvan borsasından ayrılmıştım tiyatroya iyice vermiştim kendimi. Bir de dublajlara gitmeye başladım bu arada.

DORMEN- Ha, dublajdan söz ederken bizim merak ettiğimiz bir soru sormak istiyoruz size. Siz Ferdi Tayfur'la tabii çalıştınız

OFLUOĞLU- Ferdi Tuyfur'la daha evvel Talat Artemelle/
DORMEN- İlk Ferdi Tayfur muydu sizi ilk çıkarttığı//

OFLUOĞLU- Şimdi bakın ilk dublaja ben Talat Artemelle başladım Sami Ayanoğlu ile. Oradan, sonra Ferdi'ye geçtim, yani 1946-50 arasında Sami'lerle Talat'larla-nur içinde yatsınlar- onlarla çalıştım. Şimdi onu, oraya geleceğim müsaade ederse- niz, İzmir'e gittim İzmir Şehir Tiyatrosuna gittim, 1948'de o sıra Orhan Veli dedi ki sen dedi burada tiyatroya girmen güç biraz parasal sıkıntın var dedi, bak dedi Avni Dilligil İzmir'de dedi senin gibi arkadaşlara ihtiyacı var dedi, ora ya git dedi bir mektup yazdı Avni Dilligil'e beni tanıttı, Avni de aman dedi gelsin arkadaşın bekliyorum dedi, kalk- tım İzmir'e gittim. İzmir'de Avni bey nur içinde yatsın çok iyi karşıladı ve orada bir sezon bir çok roller oynadım tabii oyunculuğum geliyor. Ve bu arada İzmir Şehir Tiyat- rosuyla beraber turneye çıktım, Anadolu turnesine çıktım, bir de Anadolu'yu gördüm. Bir küçük şeyimi anlatayım mı? anımı? Müsaade edermisiniz?

DORMEN- Buyrun

OFLUOĞLU- Şimdi bakın, pek komik bir anıdır da... İzmir '48-49' mev- simi İzmir fuarı içinde İzmir Şehir Tiyatrosu Ada Gazino- sunun karşısında bir eski pavyon, salaş bir pavyon. Orada Macbeth oynuyor. Düşünün Shakespeare'in Macbeth'i. Ben de e sonunda Kral oluyorum, Malcolm'u oynuyorum işte Duncan'ın oğlu öldürür Macbeth babasını, sonradan MacDuff kumandan- larından, Duncan'ın kumandanlarından Mac Duff intikamını alıp ve Macbeth'i öldürür gelir ve büyük oğlunu kral yapar- lar ben de kral oluyorum. Ve sonunda böyle bir küçük tiradı var: "Sayın İskoçyalılar hepinizi taç giyme törenimize da- vet ediyorum" filan diye ben artık o sahneyi bekliyorum, bütün aktörlüğümü göstereceğim. Yağmur yağıyor, halk gece- si dört yüz kişilik bir salonda, böyle şakır şakır, böyle bardaktan değil kovadan boşalır gibi filan, ben tam böyle tiradımı söylerken sonunda, en arkadan bir seyirci "Abi! tr kes, otobüs kaçıyor" diye bağırılmaz mı? Herkes sahneye çıkıyo

o sahnede kalabalık olsun diye, mesela Macbeth'i oynayan Avni Dilligil, Leydi Macbeth'i oynayan Nezahat Dilligil, kapıcıyı oynayan bizim Salih Tozan vardı Allah rahmet eylesin, o da, herkes sirtına bir pelerin alıyor, yani İskoçya halkını oluşturuyorlar, onlara ben bu şeyimi söylüyorum, nutkumu söylüyorum, bu "Abi traşı kes otobüs kaçıyor" deyince, sahnede Salih Tozan ayağa kalktı birden bire "Bir dakika" dedi bana doğru. Ben şaşırdım n'oluyor diye, döndüm böyle "Ayıp ayıp" dedi "Biz burada sanat yapıyoruz, ne çıkar öteki otobüsle gidersin!" dedi, döndü bana "Devam et!" dedi artık devam etmek mümkünmü? böyle usulcacık perde kapandı. Yani bunu hiç unutmam bütün dostlarıma anlattırım.

DORMEN- Sayın Ofluoğlu, Ferdi Tayfur'dan bahsediyorduk...

OFLUOĞLU- Evet, şimdi bakın, İzmir'den döndükten sonra, radyoda rahmetli Ekrem Reşit Rey'le beraber--İstanbul radyosunda--1949'da yeni binaya taşınmıştı biliyorsunuz İstanbul radyosu--Ekrem Reşit Rey bey orada tiyatro kolunu çalıştırmaya başlamıştı. Bir defa ona gittim. Alıp beni dinledi filan, sesimi beğendi, orada çalışmaya başladım, radyo kolunda ve bu arada Ferdi Tayfur'la zaten tanışıyordum daha evvelden, Ferdi dedi ki gel dedi sesin çok iyi çok beğeniyorum--böyle güzel bir sesi vardı Ferdi'nin hepimiz zaten çocukluktan ona hayrandık efendim sesimi beğendi eksik olmasın, ben de onu çok seviyordum Orhan Boran'la beni çok severdi, yani böyle kardeşiymiş gibi, biz de onun öğrenciliğine çok önem verirdik. Ferdi'nin isteğine de çalışmaya başladık şimdi efendim ben, Ferdi'nin çok özel bir yeri vardır. Şimdi o zaman dublajlar şöyle olurdu: Senaryo gelir, yani Türkçesi gelir, bu senaryonun Türkçesi dekupe edilir, kesilir, mesela bir senaryo üçyüz dörtyüz parçaya ayrılır, konuşma parçasına ayrılır, bütün film tekrar tekrar parça halinde geçer ve bir kişi bu konuşmaları deftere yazardı, yani buna diyalog hazırlaması denirdi.

- DORMEN- Yani daha evvelden senaryo gelmezdi//
- DFLUOĞLU- Daha evvelden--hayır senaryo gelir de senaryo ağıza göre yeniden yazılırdı//
- DORMEN- Ha baştan yazılırdı.
- DFLUOĞLU- Baştan yazılırdı. Ve ondan sonra dublaj başlarken senaryo konur mikrofonun önüne, aktörler gelirler okuyarak, yani daha evvelden ağıza hazırlanmış cümleleri, ayarlanmış cümleleri okurlar ve çabuk yapmak için--ezbere yapamazlardı--arkadan biri dürterdi sırası gelince, ama dürtmek filan biraz zaman kaybettirir ve güç bir senkron olurdu. Ama tabii hepsi yetenekli büyük aktörler, hatta böyle sonraları artık böyle önlerine alır efendim bir bölümden buraya bakıp (pretends to have the text in his hand) mikrofonta böyle konuşurlar. Bu tabii bir pratik meselesidir, herkes yapamazdı bunu, mesela ben hiç bir zaman böyle gözümü kaytararak yapamadım doğrusu, ezberlerdim. Şimdi Ferdi böyle yapmazdı. Ferdi Tayfur bir defa üç dil bilirdi; Almanca, Fransızca, İngilizce. Ve daha çok çevirisinden değil orjinalinden yapardı, senaryoyu alır eline ve kısa keserdi, parçaları kestirirdi ve size verirdi lafınızı ezberleyebileceğiniz kadar laf verirdi, anlatabiliyormuyum? Ve ezbere yapardınız ve çok başarılı olurdu. Yani demek istemiyorum öteki arkadaşlar başarısızdı ama Ferdi'yle çalışmak hem zevkli oluyordu hem de daha rahat oluyordu anlatabiliyormuyum? Çünkü size lafınızı verir, bana verir, ötekine verir mesela dört kişiyiz di mi, kendi lafını da alır "haydi bakalım" der tam sözü bulur. Komedilerde çok iyi Anadolu lehçesini bilirdi. Kayserili'yi bilir, Erzurum'luyu yapar İstanbul'daki azınlık taklitlerini yapar ve hepimiz o kadar keyifli çalışırdık ki Ferdiyle beraber anlatamam o günleri böyle hala zevkle anarım.
- DORMEN- Çok teşekkür ederim efendim//
- DFLUOĞLU- Estağfurullah
- DORMEN- Söyleşimizi bitirmeden önce bir de şair yönünüze değinmek istiyoruz ve bize bir şiir söylemenizi istiyoruz özellikle bu şiirin tiyatro ile ilgili olmasını rica ediyoruz.

OFLUOĞLU- Evet, tiyatroyla ilgili olsun diyelim. Çünkü tiyatro kırk yılımızı aldığına göre onu da öne alacağız. Şiirde de tiyatroyu öne almak gerekir çünkü şiirsiz tiyatro zaten düşünülemez:

Bir oyun ki nerede şimdi unutulmuş oyunlar
Kanıtların izi yok çoğu göçtü
Alkışlarla ağlayan gülen oyuncular
Çoğumuzun oyunları anılarda gömüldü

Bir oyun ki yineler sözlerini
Seninle döner dünyada bildiğin
Yıldızdır aydır güneşin sudur
Akar gider bir oyunda bilmediğin

Dizeler üzerinde dizeler içindesin
Yürekten geçer nabızda atar
Öylesi tutkunun sevidir izlediğin
Görünür görünmez oyunlardasın

Bir giz ki çözemezsin yaşar ellerinde
Bir ses ki yankılanır çınlar benliğinde
Bir göz ki açıp gözlerinde
Çekip perdeleri bir yere gidemezsin

DORMEN- Çok teşekkür ederiz söyleşimize katıldığınız için ayrıca teşekkür ederiz.

OFLUOĞLU- Ben teşekkür ederim.

(The poem is not included in the analysis)

DATA III-

Newspaper Articles and Editorials

RUMEN DEVLET BAŞKANI ÜLKESİNE DÖNDÜ
ÇAVUŞESKU TÜRKİYE'Yİ ÇOK SEVDİ

- Türkiye-Romanya ortak bildirisinde iktisadi, ekonomik, bilimsel ve kültürel alanlardaki işbirliğinin geliştirilmesi yolunda atılan adımların başarılı olduğu belirtildi.
- Bildiride ayrıca Çavuşesku'nun Evren'i ülkesine yeniden çağırıldığı ve bu davetin Cumhurbaşkanı Evren tarafından kabul edildiğine de yer verildi.
- İki ülke arasındaki ilişkilerin arttırılması ve diyalogun sürmesi için Türk ve Rumen Dışişleri Bakanları gerekli zamanlarda buluşacak.

Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in resmi konuğu olarak Türkiye'ye yaptığı dört günlük resmi ziyareti tamamlayan Romanya Cumhurbaşkanı Nikolai Çavuşesku dün Antalya'dan ülkesine döndü. Yayınlanan Türk-Rumen ortak bildirisinde ise, iki devlet başkanının, ülkeleri arasındaki "iktisadi, teknik, bilimsel ve kültürel alanlardaki işbirliğinin geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesinde kaydedilen başarıdan mutluluk duydukları" belirtildi.

Çavuşesku'nun Evren'i ülkesine yeniden çağırıldığı ve bu davetin memnuniyetle kabul edildiği de ortak bildiride yer aldı. Ziyaretin tarihi ise ileride saptanacak.

Ortak bildiride, Türk ve Rumen heyetlerinin ticari faaliyetlere "yeni bir güç vermek yolunda" anlaştıkları, ayrıca yapımı devam eden Orta Anadolu rafinerisinin yanısıra, Kapulukaya Hidroelektrik Santrali'nin yapımında da işbirliğine gidilmesi üzerinde görüşmelerin başlatıldığı belirtildi. Bildiride tarım, ulaştırma ve telekomünikasyon alanlarında işbirliğinin geliştirilmesine çalışıldığı, Karadeniz'de Ro-Ro hattının erken açılışını sağlamak ve Türk-Rumen limanları arasında feribot seferleri yapılması projelerine hız verileceği

de ifade edildi.

Ayrıca, iki taraf en üst düzeyde diyalogu faal bir şekilde sürdürmeye ve iki dışişleri bakanının ikili ilişkilerde kaydedilen gelişmeleri değerlendirmek ve iki ülke arasındaki işbirliğini daha da geliştirme yol ve yöntemlerini sürekli olarak araştırmak için gerekli zamanlarda buluşmaları hususunda da mutabık kaldılar.

Her iki cumhurbaşkanının Lübnan'ın egemenliği ve toprak bütünlüğünün korunması, Filistin halkının kendi devletini kurmahakkına saygı duyulması ve İsrail birliklerinin işgal ettikleri topraklardan geri çekilmesi konularında mutabakata varıldığı belirtildi. Dünya ekonomik bunalımının tüm ülkeler için "ciddi sorunlar" yarattığını vurgulayan taraflar, kalkınmakta olan ülkelerin özellikle dış borçlarının artması ve himayecilik akımlarının yayılmasından endişe duyduklarını da ifade ettiler.

ROMANYA CUMHURBAŞKANI ANKARA'YA GELDİ TÜRK-ROMEN RESMİ GÖRÜŞMELERİ BAŞLADI

- Çavuşesku ve eşi, Cumhurbaşkanı Evren tarafından Esenboğa Havaalanı'nda törenle karşılandı.
- Romanya Cumhurbaşkanı'na yol boyunca sevgi gösterileri yapıldı. Öğleden sonra Anıtkabir'i ziyaret eden Çavuşesku, daha sonra resmi görüşmelere katıldı.

Romanya Cumhurbaşkanı Nikolai Çavuşesku, eşi Elena Çavuşesku ve 15 kişilik bir heyetle dün saat 11.30'da Ankara'ya geldi. Romanya Cumhurbaşkanı Çavuşesku, Esenboğa Havaalanı'nda Cumhurbaşkanı Kenan Evren ve kızı Şenay Gürvit tarafından törenle karşılandı.

Romanya Cumhurbaşkanı Çavuşesku ile birlikte Ankara'ya gelen heyette, Başbakan Yardımcısı İon Nikolay, Dışişleri Bakanı Stefan Andrei, Makina İmalât Sanayii Bakanı İon Avram ve İçişleri Bakan Yardımcısı Tümgeneral Ulian Vlad da bulunuyor.

Çavuşesku'yu getiren, iki yanında Türk ve Romen bayrakları bulunan Romen Havayolları'na ait özel uçak saat 11.30'da Esenboğa Havaalanı'na indi. Cumhurbaşkanı Evren, Romanya Cumhurbaşkanı Çavuşesku'yu uçağın merdivenlerinde karşılayarak "Hoşgeldiniz" dedi.

Daha sonra Cumhurbaşkanı Evren ve Romanya Cumhurbaşkanı Çavuşesku, iki ülkenin milli marşlarını dinlediler. Bu arada 21 pare top atışı yapılarak misafir cumhurbaşkanı selâmlandı.

Romen Cumhurbaşkanı Çavuşesku'yu karşılama töreninde Milli Güvenlik Konseyi üyeleri, Başbakan Ulusu, Dışişleri Bakanı Türkmen, Milli Savunma Bakanı Bayülken ile diğer bakanlar ve ilgililer de bulundu.

Cumhurbaşkanı Evren ile Romen Cumhurbaşkanı Nikolai Çavuşesku şeref salonunda kısa bir süre dinlendikten sonra otomobille Ankara'ya geldiler.

Romanya Cumhurbaşkanı'nın ziyareti dolayısıyla Çubuk Barajı kavşağından Ankara'ya kadar bütün yol boyu Türk ve Romen bayraklarıyla süslendi. Yol boyunca ilkokul, ortaokul öğrencileri ile kalabalık bir vatandaş topluluğu ellerinde Türk ve Romen bayraklarıyla Romanya Cumhurbaşkanı'na sevgi gösterilerinde bulundu.

ANITKABİR'İ ZİYARET

Romanya Cumhurbaşkanı Çavuşesku dün öğleden sonra Anıtkabir'i ziyaret ettikten sonra Cumhurbaşkanı Kenan Evren'le Çankaya Köşkü'nde kısa bir görüşme yaptı.

Daha sonra Cumhurbaşkanı Kenan Evren ve Romanya Cumhurbaşkanı Çavuşesku'nun başkanlık ettiği Türk ve Romen heyetleri arasındaki resmi görüşmelere geçildi.

Görüşmelerde uluslararası meseleler, Balkanlar'daki durum, Ortadoğu'daki son gelişmeler ve ikili ilişkilerin geliştirilmesi konuları ele alındı.

Cumhurbaşkanı Kenan Evren, dün akşam Çankaya Köşkü'nde misafir cumhurbaşkanı onuruna bir yemek verdi.

AKŞAM YEMEĞİ

Cumhurbaşkanı Kenan Evren Romanya Devlet Başkanı şerefine dün akşam Çankaya Köşkü'nde verdiği yemekte yaptığı konuşmada, uluslararası ve bölgesel meseleler üzerinde durdu.

Cumhurbaşkanı Evren, Kıbrıs'ta iki eşit toplumun ortaklığının toplumlararası anlaşmayla yeniden kurulmasının zorunlu olduğuna dikkat çekerek şöyle dedi:

"Kıbrıs adasının bilinen gerçekleri ve özellikleri vardır. Bu gerçeklerin başında, adada iki milli toplumun kendi bölgelerinde ve kendi yönetimleri altında yaşaması gelmektedir.

Federal bir çözümün bu gerçeklerden hareket edilerek aranması ve iki eşit toplumun ortaklığının toplumlararası anlaşma yoluyla yeniden kurulması zorunludur. Toplumlararası görüşmeler ortamını olumsuz yönde etkileyen ve bunların geleceğini tehlikeye atan son gelişmeleri esefle karşılıyoruz. Sorunu başka amaçlarla istismar konusu yapmak isteyenler Kıbrıs'a en büyük kötülüğü yapmaktadır."

Türkiye'nin Balkan ülkeleri arasında dostluk ve işbirliğinin geliştirilmesine, komşu ülkeler arasındaki meselele-

rin barışçı yollardan çözümlemesine yönelik tüm çabaları desteklediğini kaydeden Evren, bu konudaki görüşlerini özetle şöyle açıkladı:

"Türkiye, uluslararası ilişkilerde son birkaç yıl içinde gözlenen gelişmeleri endişe ile izlemektedir. Türkiye, barış güvenlik ve istikrarın ancak ülkelerin dış politikalarında uluslararası taahhütlere ve vecibelere uymaları ile sağlanabileceğine inanmaktadır.

Senelerden beri sürüp giden Ortadoğu sorunu İsrail'in Lübnan'ı işgali sonucu daha vahim boyutlara ulaşmıştır. Lübnan'dan İsrail ve diğer yabancı kuvvetlerin süratle çekilmesi gereklidir. Bölgede barışın tesisi ancak Ortadoğu meselesine adil ve kalıcı bir çözüm bulunması ile mümkün olacaktır.

ÇAĞLAYANGİL VE ATIF BENDERLİOĞLU BTP'YE KATILİYOR

Dışişleri eski bakanlarından İhsan Sabri Çağlayangil ile Milli Eğitim eski bakanlarından Atif Benderlioğlu bir grup eski parlamenterle birlikte bugün Büyük Türkiye Partisi'ne kayıt yaptıracaktır.

Bu konudaki sorumuzu cevaplandıran İhsan Sabri Çağlayangil, "Davet ettiler, gidip kaydımı yaptıracam" şeklinde konuşurken, Milli Eğitim eski bakanlarından Atif Benderlioğlu da "Büyük Türkiye Partisi'nden davet aldığını söyledi.

Büyük Türkiye Partisi'ne kayıt yaptıracak parlamenterler arasında eski Kayseri Senatörü İbrahim Kirazoğlu ve eski Yozgat milletvekili Ömer Lütfü Erzurumluoğlu da bulunuyor.

DANIŞMA MECLİSİ ÜYELERİ

Öte yandan, bugün çok sayıda Danışma Meclisi üyesinin de Büyük Türkiye Partisi'ne kayıt yaptıracağı öğrenildi. Büyük Türkiye Partisi'nin kurucuları arasında bulunan bazı Danışma Meclisi üyeleri de bugün ortak bir deklarasyon yayımlayarak "Büyük Türkiye Partisi'ne giriş sebeplerini" açıklayacaklar.

Halil Akaydın, Alattin Aksoy, Tefik Fikret Alpaslan, Fuat Azgur, Erdoğan Bayık, Mahmut Nedim Bilgiç, Bekir Sami Dace, İhsan Göksel, İbrahim Göktepe, Doğan Gürbüz, Turhan Güven, Selçuk Kantarcıoğlu, Fahri Öztürk, Hilmi Sabuncu, Osman Yavuz ve Fuat Yılmaz tarafından imzalanan deklarasyonda ayrıca tüm Danışma Meclisi üyelerinin de Büyük Türkiye Partisi çatısı altında toplanması istenerek, "Mutlu, müreffeh ve büyük Türkiye idealine gönül vermiş olan aziz vatandaşlarımızı, ülke çapında açılan kardeşlik ve dostluk bayrağı altında toplanmaya güvenle ve inançla davet etmekteyiz," denildi.

LİDER ADAYLARININ SAYISI ÇOĞALİYOR

- Kurulması düşünülen partilerin sayısı dokuza yükseldi
- Türk-İş Eski Genel Başkanı Halil Tunç, parti kurmam mümkün değil dedi..
- Büyükelçi Kamran İnan, merkez ya da merkez sağda birleşme olursa politikaya atılabileceğini söyledi.

Siyasi faaliyetin serbest bırakılmasının ikinci gününde, bir gün önceye oranla daha hızlı bir çalışma gözlendi.

Parti liderliği için ilk gün adı geçen Halil Tunç'un parti kurmayacağını açıklamasına rağmen, kurulacak parti sayısı Prof.Aydın Yalçın grubu ve Turgut Özal'ın katılmasıyla 9'a yükseldi. Prof.Yalçın, Mesut Erez, Naim Talu, Ali İhsan Çelikkın ve Turgut Gülez ile ortaklaşa hareket edeceklerini

belirtti. Turgut Özal'ın ise geniş tabanlı bir sağ parti kurmak için çaba harcadığı ve bazı iş çevreleriyle görüşmelerini sürdürdüğü bildiriliyor.

Merkez parti oluşturma çabası içinde bulunan Turgut Sunalp, cebinde kurucular listesi ile son temaslarını yapmak üzere Ankara'ya geliyor.

Turgut Sunalp'in kurucular listesinde 10 kadar Danışma Meclisi üyesinin yanısıra, bazı emekli generallerin, işçi ve işveren temsilcilerinin ve eski politikacılardan birkaç kişinin bulunduğu belirtiliyor.

Ankara da parti liderliği için, Turgut Sunalp ve Necdet Calp'in yanısıra, Erdal İnönü, Çağlar Kırçak, İsmail Cem, Mehmet Gölhan ve Muzaffer Özdağ'ın adları geçiyor. Bu adlara dün de Prof.Aydın Yalçın ile Turgut Özal eklendi.

AYDIN YALÇIN: "LIBERAL PARTİ HAZIRLIĞI İÇİNDEYİZ"

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi Prof.Aydın Yalçın, liberal bir parti kurma çalışması içinde olduğunu bildirerek, "Biz Mesut Erez, Naim Talu, Turgut Gülez ve bazı arkadaşlarımla bir hazırlık içindeyiz" dedi. Prof.Yalçın, önümüzdeki günlerde öğretim üyeliği görevinden istifa ederek parti çalışmalarına hız vereceğini söyledi.

ÖZAL: "SAĞ GÖRÜŞÜN BÜTÜNLEŞECEĞİ BİR PARTİ"

Turgut Özal da, sağ görüşün bütünleşebileceği bir partinin kurulması için çalıştığını açıkladı. Özal'ın, iş çevrelerinin yanı sıra liberal görüşten en sağa kadar geniş bir taban toplama çabası içinde bulunduğu bildiriliyor.

İSMAİL CEM: "GENEL BAŞKAN OLMAK İÇİN YOLA ÇIKMIYORUM"

Diğer yandan, gazeteci-yazar İsmail Cem, Türkiye'nin çeşitli köşelerinde sosyal demokrat anlayışı paylaşan çevreler-

sendika çevreleriyle, sosyal demokrat anlayışı benimseyen sanayici ve bilim adamlarıyla düşüncelerini almak ve kendi düşüncelerini bu çevrelere iletmek amacıyla temas içinde bulunduğunu belirterek "Amacım, sosyal demokrat dünyanın tümünü kapsayan, ilkeli, ciddi ve çağdaş bir partinin organizasyonuna katkıda bulunmak. Günü geldiğinde belirli bir göreve aday gösterilebilirim. Ancak, mutlaka genel başkan olacağım iddiası ile yola çıkmayı ve bunu şart koşmayı, sosyal demokrasiyle de ciddiyetle de bağdaştırmam" dedi.

SUNALP: ATATÜRKÇÜ

Kendisiyle İstanbul'daki evinde görüştüğümüz Turgut Sunalp, sorularımızı şöyle cevaplandırdı:

GÜNEŞ: Kurmayı tasarladığınız parti, bazı siyasi çevrelerde "merkez partisi" diye adlandırılıyor. Gerçekten bir merkez partisinin hazırlığı içerisinde misiniz?

SUNALP: Ben merkez partisi adını benimsemiyorum. Atatürk ilkeleri ve milliyetçiliği üzerine bina edilecek bir parti kuracağız.

GÜNEŞ: Sizce Türkiye'nin çözüm bekleyen en önemli iki sorunu nedir?

SUNALP: Türkiye'nin mevcut sorunları 12 Eylül Harekâtından sonra halledilme yoluna girmiştir. Kuracağımız parti olarak bu sorunların tamamen ortadan kaldırılması için çaba göstereceğiz. Türkiye'nin en önemli sorunlarından biri olan terörü 12 Eylül Harekâtı etkisiz hale getirmiştir. İkinci ana sorunumuz ekonomidir. Bu sorunun çözümünde ise uzun vadeli çalışmalar gerekmektedir. Kuracağımız parti, bir yandan terörün yeniden hortlatılmaması için titizlik gösterirken, Türkiye'yi sağlıklı bir ekonomik yapıya kavuşturmak için çaba gösterecektir.

GÜNEŞ: En çok beğendiğiniz politikacı kimdir?

SUNALP: Dünyada pek çok politikacı ve asker tanıdım, hayatlarını yakından inceledim. Bunların hiçbirisi Atatürk'ün üzerine çıkmamıştır.

ERDAL İNÖNÜ ANKARA'YA GELEREK TEMASLARA BAŞLIYOR

Bu arada sosyal demokrat bir parti için adından en çok söz edilen Erdal İnönü'nün bugünlerde Ankara'ya gelerek demokratik sol görüşte birlikte olacağı kişilerle tanışacağı ve düşüncelerini alacağı öğrenildi.

Erdal İnönü etrafında toparlanmayı sağlamak amacıyla birleşen ekip içerisinde Hüdaî Oral, Cahit Angın, Kemal Okyar, Cevat Sayın, Seyfi Pencap, Hüseyin Keçeli, İlhan Açıkalın, Recai Kocaman, Muammer Erten, İlhami Sancar ve Mustafa Ok gibi isimlerin bulunduğu bildiriliyor.

HALİL TUNÇ: "PARTİ KURMAYACAĞIM"

Türk-İş eski Genel Başkanı Halil Tunç, parti kurmayacağını ancak sol kesimin dağınıklığını önlemek, ortak hareket etmesini sağlamak için çaba harcayacağını ifade ederek şöyle konuştu:

"Solun bugüne kadarki başarısızlığının nedeni dağınıklığıdır. Solda parti kurma çalışmaları yapan kişi ve gruplarla temas halindeyim. Onlara sürekli birleşmeleri gerektiğini, ancak birleşildiği takdirde solun güçlü olabileceğini ve iktidara gelmede bu unsurun önemini vurguluyorum."

NECDET CALP: "ÖZGÜRLÜKÇÜ BİR KİTLE PARTİSİ"

Bu arada, sosyal demokrat çizgide parti kurmak için çalışmalarını sürdüren bir başka isim de Başbakanlık eski Müsteşarı Necdet Calp. Calp, Güneş'e verdiği demeçte, kuracağı partinin "Özgürlükçü bir kitle partisi" olacağını bildirdi. Calp, partisinin konut sorunu, turizm, tasarım ve enerji

sektörlerine ağırlık vereceğini, terörün tekrar canlanmaması için de her türlü tedbiri alacağını söyledi.

KAMRAN İNAN: "ŞARTLAR GEREKTİRİRSE POLİTİKAYA GİRERİM"

Halen Cenevre'deki Birleşmiş Milletler Ofisi nezdinde daimi temsilcilik görevini yürüten Kāmrān İnan'ın, "Şartlar gerektirirse politikaya girebileceğini" söylediği belirtiliyor. İnan'a yakın çevreler, Kamran İnan'ın kesin kararını vermediğini, ancak politikaya atılabilmesi için merkez veya merkez sağda bütünleşme olmasını beklediğini söylüyorlar.

İHSAN ALYANAK: "AKTİF OLARAK POLİTİKAYA ATILACAĞIM"

Öte yandan, İzmir'de 1973 ve 1977 yerel seçimler sonunda iki dönem belediye başkanlığı yapan İhsan Alyanak, aktif olarak politikaya atılacağını açıkladı. Alyanak yeni parti kurulabilmesi yolundaki çalışmalara başladıklarını, Erdal İnönü'nün parti başkanlığına getirilmesi düşüncesinin ağır bastığını söyledi.

İhsan Alyanak aktif politikaya atılması konusunda Türk Haberler Ajansı'na bilgi verirken, "Biz daima hazırlıklı ve pota içinde bekleyen insanlarız" dedi.

DENKTAŞ: "RUM SALDIRILARINA EN İYİ CEVAP REFERANDUMDUR" DEDİ
"YOLA ÇIKTIK DÖNMEYECEĞİZ"

- Denktaş, "Atacağımız adım Türkiye'ye zarar vermeyecektir" dedi.
- KTFD Başkanı, düzenlediği basın toplantısında, parti liderlerinin "Kıbrıs Türklerinin kendi kaderini tayin etme hakkına sahip oldukları" görüşünde birleştiklerini, referandum tarihinin henüz belirlenmediğini söyledi.
- KTFD, 31 Mayıs'taki toplumlararası görüşmelere katılmayacağını, BM Genel Sekreterine resmen bildirdi.

Kıbrıs Türk Federe Devleti Başkanı Rauf Denктаş, bağımsızlık ilanı ile ilgili olarak bugüne kadar yaptığı temaslar hakkında bilgi vermek için düzenlediği basın toplantısında, referandumun ne zaman yapılacağını henüz kesin olarak belirlenmediğini söyledi ve "önemli olan yola çıkmış olmamızdır. Bu yoldan da dönmeyeceğiz" dedi.

Bugüne kadar tüm siyasi parti liderleri ile görüştüğünü belirten Rauf Denктаş, parti liderlerinin "Kıbrıs Türkleri'nin kendi kaderini tayin etme hakkına sahip oldukları" görüşünde birleştiklerini, ancak bu hakkın ne zaman kullanılması gerektiği konusunda bazı tereddütler bulduğunu kaydetti.

Kuzey Kıbrıs'ın bağımsızlığı ile ilgili çalışmaların Türkiye'yi güç durumda bırakmaması için titizlik gösterildiğini de belirten Rauf Denктаş, "Biliyorum, hepimizin kafasında bir soru var. Acaba atacağımız adım Türkiye'ye bir zarar getirir mi? Türkiye bizim için mukaddes bir varlıktır. Ona zarar getirecek bir şey yapılmayacaktır." dedi. Rauf Denктаş, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'ndan çıkan kararın Rumlar'ı cesaretlendirdiğini, bu nedenle son günlerde saldırılarını artırdıklarını belirterek, "Bu saldırılara verilecek en iyi cevap referandumdur" dedi.

Bu arada Kıbrıs Türk Federe Devleti, 31 Mayıs tarihinde Lefkoşe'de yapılması kararlaştırılan toplumlararası görüşmelere katılmayacağını, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Perez De Cuellar'a resmen bildirdi.

İHRACATIMIZI DURDURMAK İÇİN HER YOLA BAŞVURUYORLAR
AVRUPA, TÜRK PAMUK İPLİĞİNİ PARMAĞINA DOLADI

AET tekstilcilerinin pamuk ipliğimize karşı yeni bir kısıtlama girişiminde buldukları bildirildi.

İktisadi Kalkınma Vakfı'ndan yapılan açıklamada Avrupa Ekonomik Topluluğunun pamuk ipliği ve ham bez üreticilerinin kuruluşu olan Eurocoton'un topluluklar komisyonuna yeniden dumping iddiasıyla başvurmak ve Türk pamuk ipliği ihracatını çeşitli yollarla bir kez daha durdurmak kararı aldığı belirtili.

İktisadi Kalkınma Vakfı açıklamasında daha sonra şu görüşlere yer verildi:

"Toplulukla Türk özel sektörü arasında geçen yıl imzalanmış olan anlaşma, böyle bir girişime olanak vermeyecek kadar açıktır. Anlaşmanın uygulanması hakkında herhangi bir şikayeti olan taraf önce diğerinden danışma istemek zorundadır. AET Komisyonunun baskı karşısında dumping soruşturması açması olasılığı yönünden Türk ihracatçı birliklerinin duyarlı olup topluluk komisyonu nezdinde gerekli itirazları şimdiden yapmaları gerekir."

BİLECİK'İN ÜÇ İLÇESİNDE BİOGAZ ÜRETECEK TESİSLERİN İNŞAATI TAMAMLANDI

Bilecik Toprak-Su İl Başmühendisliği tarafından merkez ilçeye bağlı Bekdemir, Kurtköy ve Yeniköy'de hayvan gübresinden biogaz üretimini amaçlayan tesislerin inşaatı tamamlandı.

Toprak-Su İl Başmühendisliği ilgilileri, mekanik aksamların montajından sonra gaz üretimine geçilebileceğini belirttiler.

Toprak-Su İl Başmühendisliğince hazırlanan raporda gaz üretimi ile ilgili açıklama yapılarak şöyle denildi: Ülkemizde yılda yaklaşık 20 milyon ton hayvan gübresi tezek olarak yakılmaktadır. Oysa bu gübre biogaz üretiminde kullanıldıktan sonra yine tarımsal hizmetlerde çiftlik gübresi olarak uygulanabilir. Bu uygulama sonunda 800 milyon lira kimyevi gübreye eşdeğer bir gübre kazanmış oluruz."

BUGÜN

SOSYAL DEMOKRASİ

TÜRKİYE'de sosyal demokrat bir hareketin partisini kurmak isteyenlerin sözcüleri de, yavaş yavaş görüş açıklamaya başladı.

Neticede, programların etrafında toplanacak insanlar ile partiler kurulacaktır. Aksi halde sadece isimlerin etrafında toplanan insanlar tarafından kurulur partiler... Ve sonunda, bu yapıya dayalı siyasal hayat, kişisel kavgaların ötesindeki arayışlara yönelemez.

Ancak sosyal demokratların, ilkeler ve program taslaklarına dayalı ön çalışmalarını bekleyen bazı tehlikelerin bulduğuna da işaret etmeliyiz. Özellikle işin başında, sosyal demokrasi hareketini, bir sınıfa ya da sadece işçi örgütlerine bağlamak isteyen tutumların, bu hareketi başlangıçta bir kısır döngüye sokabileceğinden korkmaktayız.

Sosyal demokrasi, Batı Avrupa siyasal yaşamında, Marksist doktrine bir tepki olarak doğmuş ve (Marksistler tarafından) "sapmacılık" biçiminde yorumlanmıştır. Ancak bütün bu gelişmeler, geçen yüzyılın olayları arasındadır.

Bugünün Avrupa'sında en fazla Marksist kökene sahip olan Batı Alman Sosyal Demokratları bile artık "doktrinsiz" bir partidir ve kitleye dönük sınıfsız programları vardır. Avrupa sosyal demokratları arasında işçi sendikalarının desteklediği partiler bulunsa bile, hitap ettikleri seçmen kesimine bazıları sadece "tüketici" bile der. Ayrıca, bir partinin sendikal desteğe sahip olması, onu mutlaka sosyal demokrat kılmaz. Fransa'nın en güçlü sendikalar birliği olan C.G.T. Komünist Partisi'ni destekler. İngiltere'de T.U.C. İşçi Par-

tisi'nin bir yan örgütü gibidir. Ama yeni kurulan İngiliz Sosyal Demokratlarının sendikal tabanı yoktur.

Bütün bunlar Avrupa'dan örneklerdir. Hindistan'ın Sosyal Demokrat Kongre Partisi ise bizim eski kapatılmış CHP gibidir.

Türkiye'nin sosyal demokratları, işin başında bu hareketi bir işçi sınıfı örgütü olarak sunmak isterlerse, hem bir kesim "sağ"ın tuzangına düşüp doktrin partisi niteliğine bürünürler. Hem de Türkiye'de azınlıkta kalırlar. Unutmayalım ki, 50 milyonluk Türkiye'de sendikalı işçi sayısı daha 3 milyon kişi bile değildir. Üstelik işçi oylarını geçmişte, sanıldığı gibi sol partiler almamıştır...

Mehmet Barlas

BUGÜN

GERÇEĞİN IŞIĞINDA

SİYASİ Parti kurabilmek için müracaat tarihi olan 16 Mayıs gününe doğru giderek yaklaşıyoruz. Çeşitli kesimlerdeki partileşme çalışmalarını ve sonuçlarını ise, basına yansıdığı kadarı ile izliyoruz.

Açığa çıkan dikkat çekici bazı özelliklerin üzerinde durmakta kanımızca yarar vardır.

Görülen şudur ki, geçmişin büyük kitlesel koalisyonları ya da ittifakları, 1983'e gelindiği zaman dağıntık gruplar haline dönüşmüştür. Cumhuriyet'ten bugüne kadar, bürokrasiyi bir kesim solu, Kurtuluş Savaşı'nın içinde yer alan eşrafı ve aydınları içinde bulunduran eski CHP'yi o yapısı ile canlandırmak imkânsız gibidir.

Aynı şekilde, önce 1930'ların Serbest Fırkası içinde

şekillenip, 1946'dan sonra Demokrat Parti'ye dönüşen büyük koalisyon da dağılmıştır. Sermaye sahiplerinin güçlenip, çoğalmasa, sağ tabanın ekonomik ve ideolojik bilinçlenme sürecinde bölünmesi gibi olgular, eski Demokrat Parti diye bilinen o büyük ittifakı da parçalamıştır.

Bu arada bir üçüncü olgu, 1960'tan başlayarak, gittikçe artan ağırlığını Türk siyaset sahnesine koymuştur. Buna sadece "Silahlı Kuvvetler" demek, hem eksik, hem de hatalı olur. Bu "Cumhuriyet esasları" ya da "devlet" kavramı ile anlatılabilecek bir etkidir.

Aslında sayıca olmasa da, güç açısından en etkili ittifak budur.

Yeni partilerin kurulması çalışmalarında rol alanlar, nedense, siyaset sahnesinde beliren bu son ittifakı, hesaplarının içine yerleştirmek çabasında fazla hevesli görünmüyorlar.

Sanki, birtakım isimler ya da birtakım sloganlar ortaya atıldığı zaman, eski seçmen kitleleri bunların etrafında toplanacak ve iktidara giden yollar böylece açılacak sanılıyor.

Hepimizin amacı, sivil çok partili demokrasiye dönmektir. Bunda tartışılacak hiçbir nokta yoktur. Ancak, sivil demokrasiye problemsiz dönebilmenin şartı, eskisinden farklı davranmak ve ağırlığını her istediği zaman koyabilen yeni "ittifak"ı da hesaplar içinde değerlendirmektir.

Bu bakımdan, gerçekler ile ihtirasları sürekli dengede tutmalıyız.

Mehmet Barlas

BUGÜN

NASIL BİR PARTİ?

Kasım ayında yapılacak genel seçimlerde, nasıl bir partiye ve siyasal bir programa oy vermek istediğinizi düşündünüz mü hiç?

Gerçi bazılarına göre, bu tür düşünce düzeyindeki bir arayışa hiç gerek yoktur... Partiler de, futbol kulüpleri gibidir. Seçmenler önlerine kader gibi sunulan listelerdeki isimlere bakmaksızın oy kullanır, kullanmalıdır...

Yukarıdaki düşünceyi paylaşmamalıyız... İnanıyoruz ki, Türk toplumunun siyasal sağlığı, saplantısız ve doğruyu arayan seçmen sayısı arttıkça düzelecektir.

Batı'da, bu tür parti bağlantısı olmayan, fakat seçimlerin sonucunu belli eden kitlelere "sessiz çoğunluk" denilir... Bazılarına göre "orta sınıf"ın yaygınlaşması, sessiz çoğunluğun sayısını da artırır.

Türkiye'de de, 1946'dan bu yana, Batı'ya benzer bir sosyolojik oluşumun yaşandığına inanıyoruz.

Kendi hesabımıza, herhalde partilerin kadrolarına ve programları ile seçim vaadlerine bakacağız...

Geçmişe dönük bir hesaplaşma niyeti var mı, diye önce bir gözden geçireceğiz. Eğer geçmişin kısır kavgalarını ve kamplaşmalarını yarına aktaracak gibi görünenleri varsa, si-
leceğiz listeden...

Türkiye'nin sosyo-politik istikrarınının korunması, önümüzdeki yıllar gündeminin ilk maddesidir.

Sonra bakacağız... Hangisi kalkınmayı, yatırımı, istihdam alanı açmayı ve bütün bunları sosyal adaleti koruyarak gerçekleştirmeyi düşünüyor? Hangi kaynakları harekete geçirmeyi planlıyor, bakacağız...

İşçiyi, memuru, emekliyi, esnafı, işadamını, tüccarı, sanayiciyi ve toplumun bütün kesimlerini, bir çarkın uyumlu dişleri gibi, toplumun gelişmesi hedefinde hangisi barış içinde yaşatmayı tasarlıyor?... Bunu arayacağız...

Emeği istismar ettirmeyecek, fakat teşebbüs gücünü de kırmayacak bir becerinin sahibini arayacağız.

Türk toplumunun geleceğini en ileri çağdaş düzeyde gören, fakat Türk ulusunun tarihini ve milli geleneklerini de yüreğinde hissededen bir kadronun partisine oy vereceğiz.

İnanıyoruz ki, bu arayışımız çok zor olmayacaktır. Eğer saplantılarımız yok ise ve hedefimiz, yarının mutlu, kalkınmış ve demokratik Türkiye'si ise, mutlaka bizim gibi düşünen insanların listesi de olacaktır.

ŞERAFETTİN ELÇİ TAHLİYE OLDU

Mardin eski milletvekillerinden Şerafettin Elçi, ceza süresini tamamlayarak tahliye edildi.

Şerafettin Elçi, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 3 No. lu Askeri Mahkemesi'nce bölücülük yaptığı gerekçesiyle yargılanmış ve 2 yıl üç ay hapis cezasına mahkum edilmişti. Elçi, bu cezasını 1982 Ocak ayında tamamlamıştı. Elçi, Yüce Divan'da ise iki ayrı suçtan, bakanlık görevini kötüye kullandığı gerekçesiyle mahkûm olmuş ve ikinci kez 2 yıl 4 ay hapis cezasına çarptırılmıştı. Yüce Divan'da tutuklu olarak yargılandığından Ocak 1982'de tahliye edilmeyen Elçi, Ceza İnfaz Yasası hükümleri gereğince, yapılan indirimlerden de yararlanarak tahliye edildi.

BIBLIOGRAPHY

- Allen, Virginia French, "The purpose of the passive", Forum,
21, 1983.
- Austin, J.L., How to do Things With Words, Oxford: Clarendon
Press, 1962.
- Brumfit, C.J., Johnson, K., The Communicative Approach to
Language Teaching, Oxford: Oxford University Press,
1979.
- Chafe, Wallace L., Meaning and Structure of Language, Chicago:
The Univeristy of Chicago, 1970.
- Coulthard, Malcolm, An Introduction to Discourse Analysis,
Essex: Longman Group Ltd., 1977.
- Çağlar, Güray, The Passive Voice in Turkish, Unpublished PhD
Dissertation, Hacettepe University, 1977 (A short
review of the thesis in Turkish is given in the Journal
Genel Dilbilim Dergisi, 1/2 July 1978, pp.162-164.)
- Duncan, S., "Towards a grammar for dyadic Conservation, in
Semiotics, 9/1 1973.

- Grimes, Joseph E., The Thread of Discourse, The Hague, Paris: Mouton and Co., 1975.
- Gumperz, John J. and Hymes D. (eds.), Directions in Sociolinguistics, New York: Holt Rinehard and Winston Inc., 1972.
- Halliday, M.A., McIntosh, A. and Stevens, H., The Linguistic Science and Language Teaching, London: Longman, 1964.
- Harris, Zellig, Discourse Analysis Reprints, The Netherlands: Mouton and Co., 1963.
- Hopper, P.J. and Thompson, S.A., "Transitivity in Grammar and Discourse" Language 56/2, 1980.
- Keenan, E. Bennett, T.L., Discourse Across Time and Space, "Why Look at Planned and Unplanned Discourse", Los Angeles, 1977.
- Labov, William, Sociolinguistic Patterns, Philadelphia University of Pennsylvania Press, 1972.
- Laver, John and Hutchenson Sandy (eds.), Communication in Face to Face Interaction Australia, Penguin Books Ltd., 1972.
- Li Charles (ed.), Subject and Topic New York, San Francisco, London Academic Press, 1976.
- Sacks, H. Schegloff, A. and Jefferson, C., Simplest Systematics for the Organisation of Turn Taking for Conversation, Language 50/4, 1974.

Sapir, Edward, Language, New York Harcourt Brace and World Inc.,
1921.

Sebüktekin, Hikmet Turkish-English Contrastive Analysis, The
Hague Paris: Mouton and Co., 1971.

Sinclair, J. McH. and Coulthard, R.M. Towards an Analysis of
Discourse: Oxford University Press, 1975.

Tarzi, Muazzez, Children's Acquisition of Passives in Turkish
Unpublished paper, Bosphorus University 1982.

Underhill, Robert, Turkish Grammar, Cambridge Massachusetts:
M.I.T. Press, 1976.

Widdowson, H.G., Explorations in Applied Linguistics. Oxford:
Oxford University Press, 1979.

Widdowson, H.G., Teaching Language as Communication. Oxford:
Oxford University Press, 1978.